

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM HÀ NỘI
.....00o.....

TRẦN THỊ THANH NHỊ

**DỰ BÁO TRONG VĂN XUÔI TỰ SỰ TRUNG ĐẠI VIỆT NAM:
NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG THỨC THỂ HIỆN**

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam (Văn học Trung đại)

Mã số: 62.22.01.21

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ NGỮ VĂN

HÀ NỘI - 2018

CÔNG TRÌNH ĐƯỢC HOÀN THÀNH TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM HÀ NỘI

Người hướng dẫn khoa học:

Người hướng dẫn 1: GS.TS: Trần Ngọc Vương

Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn - Đại học Quốc gia Hà Nội

Người hướng dẫn 2: PGS.TS. Vũ Thanh

Viện Văn học, Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội Việt Nam

Phản biện 1: PGS.TS. Phan Trọng Thưởng

Viện Văn học, Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội Việt Nam

Phản biện 2: PGS.TS. Nguyễn Thị Chiến

Trường Đại học Văn hóa

Phản biện 3: PGS.TS. Nguyễn Thành

Trường Đại học Khoa học - Đại học Huế

Luận án sẽ được bảo vệ tại Hội đồng chấm luận án cấp Trường

Họp tại khoa Ngữ văn, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Vào hồi..... giờ....., ngày..... tháng..... năm 2018

Có thể tìm hiểu luận án tại

Thư viện Trường Đại học Sư phạm Hà Nội hoặc Thư viện Quốc gia

DỰ BÁO TRONG VĂN XUÔI TỰ SỰ TRUNG ĐẠI VIỆT NAM:

NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG THỨC THỂ HIỆN

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Dự báo có nguồn gốc từ văn hoá và đi vào tác phẩm văn học, vì thế, nghiên cứu dự báo trong văn học cũng là một con đường nghiên cứu văn hoá dân tộc và thế giới. Văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam (VXTSTĐVN) chịu ảnh hưởng của các yếu tố lịch sử, văn hóa, hình thành nên hệ thống các phương thức dự báo (CPTDB) đặc thù, mang đậm bản sắc dân tộc và phương Đông, phản chiếu tư duy thời đại. Nghiên cứu dự báo trong văn học cũng là một cách nghiên cứu tâm thức văn hoá dân tộc.

1.2. Dự báo xuất hiện trong VXTSTĐVN với rất nhiều kiểu loại, nhóm loại với số lượng lớn, hình thức đa dạng. Nguyên nhân của điều trên là do chính bản thân của các phương thức dự báo vốn đã quá phức tạp, khó mà phân loại một cách triệt để. Khi đi vào tác phẩm văn học, các tác giả có lúc đề cập lướt qua, có lúc lại dùng quá nhiều từ “chuyên ngành” dự báo, khiến cho việc tiếp nhận trở nên khó khăn, nhất là với một số bạn đọc phổ thông.. Từ thực tế này cho thấy, việc tìm hiểu, phân loại, tìm ra công thức của CPTDB trong VXTSTĐVN trở nên cần thiết.

1.3. Có thể thấy, quá thiếu vắng dạng công trình nghiên cứu chuyên biệt về dự báo, nghiên cứu để phân nhóm loại (những điểm chung và riêng), nghiên cứu những nguyên lý nền tảng hình thành dự báo trong văn hoá, nghiên cứu các cơ sở tiền đề cho sự xuất hiện dự báo trong văn học, nghiên cứu các giá trị tư tưởng ẩn chìm, nghiên cứu dấu ẩn văn hoá Việt trong các phương thức dự báo... Đề tài chúng tôi thực hiện nhằm mong muốn bổ sung vào phần khuyết thiếu đáng kể và cấp thiết của bức tranh nghiên cứu dự báo.

1.4. Dự báo có sứ mệnh kép trong văn học nói chung và văn học trung đại nói riêng. Dự báo đảm nhận hai chức năng: vừa tham gia vào kiến tạo nội dung (ý nghĩa tác phẩm), (vừa là bản thân của cái đẹp), vừa là yếu tố tham gia vào hình thức tác phẩm (vừa là con đường dẫn đến cái đẹp), tạo nên giá trị thẩm mỹ đa chiều cho tác phẩm. Dự báo trong văn học vừa là vấn đề về nội dung, đồng thời, cũng là vấn đề về nghệ thuật, vì thế, nhiệm vụ đề tài chúng tôi đặt ra là nghiên cứu cả hai mảng: nội dung dự báo và phương thức thể hiện.

1.5. Văn xuôi tự sự trung đại là một phần quan trọng trong chương trình Ngữ văn ở bậc phổ thông và Đại học (chuyên ngành ngữ văn). Văn học trung đại nói chung và văn xuôi tự sự trung đại nói riêng do đặc trưng của loại hình nên khó tiếp nhận vì thế đề tài của chúng tôi gộp phần cung cấp, giải mã những tri thức văn hoá, văn học để việc tiếp cận được dễ dàng hơn.

2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

2.1. Đối tượng nghiên cứu

Luận án tập trung nghiên cứu những vấn đề cơ bản trong nội dung và phương thức thể hiện của vấn đề dự báo trong VXTSTDVN. Dự báo trong VXTSTDVN bao gồm các hiện tượng xem phong thuỷ, xem Kinh Dịch, tướng số, chiêm mộng, tử vi, trạch cát, tiếp xúc với thế giới siêu nhiên qua lén đồng... Đây là một đối tượng khoa học khá phức tạp, dưới ngòi bút của các nhà văn, dự báo phần nào đã bớt đi những từ chuyên ngành hẹp, dẫu vậy, trong VXTSTDVN, không phải trường hợp dự báo nào người đọc cũng có thể dễ dàng tiếp nhận.

2.2. Phạm vi

+ Phạm vi tư liệu chúng tôi sử dụng là VXTSTDVN, trong đó chúng tôi dựa vào bộ *Tổng tập tiểu thuyết chữ Hán Việt Nam*, gồm 4, tập do Trần Nghĩa chủ biên, để khảo sát. Bên cạnh đó, chúng tôi tiến hành đối chiếu so sánh với một số tuyển tập văn học chữ Hán khác như: *Truyện truyền kì Việt Nam*, gồm 3 tập, do Nguyễn Huệ Chi chủ biên và *Văn xuôi tự sự Việt Nam thời trung đại*, gồm 3, tập do Nguyễn Đăng Na biên soạn.

+ Phạm vi nội dung: Dự báo trong VXTSTDVN rất phong phú kiểu loại, tuy nhiên, luận án chọn lựa trọng tâm hướng đến một số phương thức dự báo tiêu biểu như: điềm triệu, xem phong thuỷ, chiêm mộng, tướng thuật, xem Kinh Dịch, trạch cát. Nội dung dự báo nói chung vốn rất đa dạng, nhưng trong phạm vi đề tài, chúng tôi hướng đến nội dung cụ thể, tập trung vào một số vấn đề như: dự báo của cá nhân (sống chết, tật bệnh, nhân duyên...), dự báo của cộng đồng (thiên tai, đánh giặc, sự thay thế triều đại...).

3. Mục tiêu và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục tiêu nghiên cứu

Luận án tìm hiểu dự báo trong VXTSTDVN trên hai khía cạnh chính là: Nội dung phản ánh và hình thức, giá trị nghệ thuật.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

3.2.1. Tìm hiểu những nền tảng cho sự hình thành dự báo trong VXTSTDVN như văn hoá, lịch sử - xã hội, văn học...

3.2.2. Xác lập nội hàm của dự báo trong VXTSTDVN bao gồm những phương thức nào, từ đó, hệ thống hoá, phân loại dự báo trong VXTSTDVN ở 245 tác phẩm xuất hiện dự báo/ 738 tác phẩm được khảo sát.

3.2.3. Nghiên cứu nội dung, tư tưởng của dự báo trong VXTSTDVN: Nội dung phản ánh đời sống xã hội, phản ánh tư tưởng đạo đức, văn hoá thời trung đại.

3.2.4. Nghiên cứu hình thức biểu hiện, nghệ thuật của dự báo như: Kiểu loại nhân vật; không gian – thời gian dự báo; đặc điểm ngôn ngữ dự báo.

4. Phương pháp nghiên cứu

Chúng tôi sử dụng kết hợp một số phương pháp nghiên cứu, nhưng trong đó có các phương pháp sau được sử dụng chủ yếu: Phương pháp loại hình học, phương pháp liên ngành, phương pháp so sánh văn học, phương pháp diễn ngôn. Ngoài ra, luận án còn còn sử dụng kết hợp các phương pháp và thao tác khoa học khác như: thống kê, phân loại, phân tích, cấu trúc, hệ thống...

5. Đóng góp mới của luận án

5.1. Đề xuất khái niệm dự báo trong VXTSTDVN với những nội hàm, phương thức cụ thể.

5.2. Khảo sát, hệ thống CPTDB trong VXTSTDVN từ đó nhận diện và phân loại chúng theo kiểu loại, hình thức, kỹ thuật và nội dung, chủ đề dự báo.

5.3. Nghiên cứu một cách có hệ thống nội dung dự báo phản ánh trong VXTSTDVN, phân tích những giá trị tư tưởng văn hoá trung đại.

5.4. Làm sáng tỏ vấn đề hình thức và giá trị nghệ thuật của dự báo trong VXTSTDVN tập trung vào những trọng tâm như phân loại và phân tích đặc điểm kiểu nhân vật dự báo; vai trò, giá trị của dự báo trong xây dựng nhân vật. Tìm hiểu không gian – thời gian đặc trưng cho dự báo xuất hiện (không gian sông nước, đèn, chùa; thời gian đêm, thời điểm bất thường ...); nghệ thuật miêu tả không gian – thời gian dự báo; vai trò giá trị nghệ thuật của dự báo trong xây dựng không gian – thời gian nghệ thuật. Nghiên cứu đặc điểm, công thức ngôn ngữ dự báo và vai trò của nó trong VXTSTDVN.

6. Cấu trúc luận án

Ngoài phần *Mở đầu, Kết luận, Danh mục tài liệu tham khảo, Phụ lục* thì *Nội dung chính* của luận án được triển khai trên 4 chương:

Chương 1. Tổng quan vấn đề nghiên cứu và cơ sở lý thuyết của đề tài

Chương 2. Các tiêu đề hình thành và vấn đề nhận diện, phân loại dự báo trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam

Chương 3. Giá trị nội dung tư tưởng, văn hoá của dự báo trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam

Chương 4. Hình thức thể hiện và giá trị nghệ thuật của dự báo trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam

NỘI DUNG CHÍNH

Chương 1

TỔNG QUAN VỀ ĐỀ NGHIÊN CỨU VÀ CƠ SỞ LÝ THUYẾT CỦA ĐỀ TÀI

1.1. Khái niệm dự báo và dự báo trong các nền văn hóa trên thế giới

1.1.1. Định nghĩa về dự báo, phương thức dự báo

Các từ điển trong và ngoài nước đã đưa ra một số định nghĩa về dự báo. Theo chúng tôi: *Dự báo* là việc (có thể) biết và báo trước về tương lai (bị động và chủ động) của con người thông qua một số cách thức từ quan sát các hiện tượng sẵn có (điềm) đến việc tạo ra một số phương pháp để thăm dò tương lai (khi không có các dấu hiệu có sẵn) dựa trên sự giúp đỡ của thần linh và cả trí tuệ phân tích của con người. Có một số phương thức dự báo phổ biến trên toàn thế giới như chiêm tinh, chiêm mộng nhưng đa phần, các dự báo là khác biệt ở mỗi nền văn hóa khác nhau”.

Phương thức dự báo: là các kiểu loại, phương pháp để đoán định tương lai. Trừ một số CPTDB mang màu sắc duy lí, logic, phần lớn, CPTDB mang đậm màu sắc duy tâm, thần bí. Trên toàn thế giới, một số phương thức dự báo như chiêm tinh, chiêm mộng xuất hiện phổ biến ở nhiều quốc gia; tuy vậy, ở mỗi quốc gia với các nền văn hóa khác nhau thì có các kiểu dự báo riêng biệt.

1.1.2. Tổng quan về dự báo trên thế giới

Dự báo xuất hiện ở các nền văn hóa trên thế giới với nhiều kiểu loại phong phú, đa dạng. Tuỳ thuộc vào điều kiện tự nhiên sinh hoạt, tín ngưỡng tôn giáo mà có các cách quan niệm, hình thành, thực hiện, giải đáp về dự báo khác nhau. Theo thời gian, con người có hai nhóm dự báo chính: thiên khai và nhân vi. Thiên khai là chờ đợi những dấu hiệu từ trời, thánh thần một cách bị động còn nhân vi là các hình thức do con người sáng tạo ra một cách chủ động để biết thông tin tương lai. Theo nghiên cứu của Paul O'Brien, có năm hệ thống tiên tri cụ thể được bắt nguồn từ lịch sử và ngày nay được sử dụng rộng rãi trên toàn thế giới là: *Chiêm tinh học, thuật số, Kinh Dịch, bài Tarot và chữ Rune*. Dự báo ở Trung Hoa có ảnh hưởng sâu sắc đến dự báo Việt Nam.

1.1.3. Dự báo ở Việt Nam

Hệ thống dự báo Việt phần lớn được tiếp nhận từ Trung Hoa. Theo Đào Duy Anh trong *Việt Nam văn hóa sử cương*, mục XIII – Phương thuật chia CPTDB ra các loại sau: 1. Phong thuỷ, 2. Bốc phé: Có 3 dạng: Thi bốc hay bói cờ thi, mai hoa bốc hay bói chiết tự, kiêm tiền bốc hay bói gieo tiền, 3. Số tướng: Số (Số hà lạc, số tiền định, số tử vi), tướng (tướng mặt, tướng tay...). 4. Các phép chiêm đoán: nhâm độn, xin thẻ (xăm), phụ tiên (khi tiên lên thì xin bài thơ để đoán), cầu đồng cốt, xem chân giò (gà), nghiệm lời đồng dao, nghiệm lời sấm kí,

các cách chiêm nghiệm (điểm). Tuy vậy, ngoài tiêp nhận, người Việt có sáng tạo CPTDB, tiêu biểu nhất là *bói Kiều*.

1.2. Cơ sở thuyết của đề tài

1.2.1. Cơ sở lý luận chung

1.2.1.1. Nghiên cứu văn học dưới góc nhìn văn hóa

1.2.1.2. Thị pháp học

1.2.2. Lí thuyết nền tảng cho các phương thức dự báo và văn xuôi tự sự trung đại

1.2.2.1. Lí thuyết nền tảng cho các phương thức dự báo

Những lí thuyết nền tảng, trọng yếu cho sự hình thành, tồn tại và cách giải mã những thông tin dự báo, bao gồm: Âm dương, Ngũ hành, Thiên can địa chi, thống nhất thông tin vũ trụ và ma thuật vi lượng.

1.2.2.2. Văn xuôi tự sự trung đại - Tên gọi và sự phân loại

Chúng tôi, dựa theo quan điểm của Nguyễn Đăng Na, dựa theo qui mô và tính chất tác phẩm, tạm phân định VXTSTĐVN thành: Tiêu thuyết chuong hồi, truyện và ký.

1.3. Tổng quan tình hình nghiên cứu

Dự báo trong VXTSTĐVN quả thực chưa nhận được nhiều sự ưu ái, quan tâm của các nhà nghiên cứu. Nhìn chung trong tổng thể bức tranh nghiên cứu về dự báo thiếu vắng hẳn cả những công trình nghiên cứu chung, tổng quan về dự báo đã dành mà còn thiếu cả những công trình nghiên cứu chuyên biệt kiểu như đặc trưng, đặc điểm của một phương thức dự báo trong VXTSTĐVN. Tuy vậy, rải rác những công trình nghiên cứu về mong mà trong đó có đôi phần đề cập đến dự báo. Nhìn chung, các công trình nghiên cứu về dự báo trong VXTSTĐVN có các hướng: cụ thể như sau: *Nhắc đến dự báo khi nghiên cứu tác giả, tác phẩm riêng lẻ*: có các công trình của Phạm Tú Châu, Nguyễn Hữu Sử, Trần Quang Đức... Có thể thấy, việc nhắc nghiên cứu dự báo trong một tác phẩm riêng lẻ chưa được các nhà nghiên cứu chú ý. *Nhắc đến dự báo khi nghiên cứu tập truyện*: có các công trình của: Nguyễn Hữu Sơn, Nguyễn Kim Châu, Vũ Thanh, Nguyễn Thị Dung, Đỗ Thị Mỹ Phương... *Nhắc đến dự báo khi nghiên cứu sáng tác của một tác giả*: Các công trình này thuộc dạng rất hiếm hoi. Theo sự khảo sát của chúng tôi có số ít các bài viết của các tác giả như: Trần Ngọc Vương, Lê Thu Yến... Nhắc đến dự báo khi nghiên cứu các thể loại văn xuôi tự sự: Đây là hướng nghiên cứu “giàu có” nhất về dự báo, có các công trình của: B.L.Riftin, Trần Nghĩa, Nguyễn Đăng Na, Trần Nho Thìn, Nguyễn Thị Kim Ngân, Đỗ Thị Mỹ Phương... Đối với dạng tập truyện, có khá nhiều các công trình nghiên cứu hơn là một tác phẩm cụ thể vì trữ lượng dữ liệu phong phú, giàu

có hơn. Các tập truyện xuất hiện nhiều dự báo được các nhà nghiên cứu quan tâm là *Thiền uyển tập anh*, *Truyền kì tân phả*, *Lan trì kiến văn tập*. Như thế, có thể thấy khi nghiên cứu về thể loại của VXTSTĐVN, các nhà nghiên cứu đã phát hiện ra yếu tố, chi tiết, phương thức dự báo trong thể loại này. CPTDB được các nhà nghiên cứu chỉ ra là: tướng thuật, phong thuỷ, điềm triệu... Dự báo đã góp phần quan trọng làm nên giá trị của VXTSTĐVN, cả về nội dung và hình thức thể hiện. Trong đó, phần nội dung các nhà nghiên cứu chú ý nội dung tư tưởng, văn hoá còn nghệ thuật thì chủ yếu là nghệ thuật xây dựng nhân vật và sử dụng yếu tố kì ảo. *Nhắc đến khi nghiên cứu dự báo lịch sử văn học* (giai đoạn, thời đại), có các công trình của: Trần Ngọc Vương, Trần Đình Sử, Nguyễn Đăng Na... *Nghiên cứu hiện tượng dự báo trong VXTSTĐVN thời trung đại một cách chuyên biệt*. Tuy chưa có những công trình theo dạng nghiên cứu đặc điểm của một phương thức dự báo cụ thể trong văn học nhưng cũng xuất hiện một vài bài viết của tác giả Lê Thu Yến khi nghiên cứu về văn hoá trong văn học đã lấy dự báo làm đối tượng khảo sát... Điểm lại những công trình nghiên cứu ta thấy có mấy xu hướng chính sau: Thứ nhất, *xem dự báo như là một trong những biểu hiện những yếu tố kì ảo*, qua đó giúp nhà văn truyền tải thế giới quan và phản ánh hiện thực; thứ hai, *nghiên cứu dự báo từ văn hoá tâm linh người Việt*; thứ ba, *nghiên cứu dự báo dưới góc nhìn thi pháp học*. Trong dự báo thì dự báo qua mộng được nhiều nhà nghiên cứu quan tâm nhất. Sau mộng thì dự báo qua phong thuỷ, điềm triệu và tiếp xúc với thế giới siêu nhiên cũng được đề cập trong khá nhiều các bài nghiên cứu của các học giả. Bên cạnh đó, dự báo qua tướng số tuy xuất hiện còn khá ít nhưng những công trình này có nhiều kiến giải và phát hiện mới mẻ trong nghệ thuật xây dựng nhân vật. Những phương thức dự báo khác như Kinh Dịch, thái Ât, lục nhâm, độn giáp... hầu như chưa được các nhà nghiên cứu đề ý. Những công trình trên đã giải quyết được các vấn đề sau: Thứ nhất, trong VXTSTĐVN, các nhà văn đã tiếp thu những yếu tố trên chủ yếu qua văn học dân gian và họ có ý thức sử dụng khá đa dạng các kiểu loại dự báo; thứ hai, về mặt nội dung, *dự báo phản ánh đời sống văn hoá tinh thần của người Việt*; cuối cùng, về mặt nghệ thuật, các công trình nghiên cứu cũng đã chỉ ra các nhà văn trung đại kế thừa các motif dự báo từ văn học dân gian, họ cũng vừa kế thừa vừa sáng tạo nên kiểu nhân vật được dự báo và có chức năng dự báo. Như vậy, còn rất nhiều vấn đề cần giải quyết như cơ sở, lý thuyết nền tảng cho sự xuất hiện dự báo; dự báo phản ánh tư tưởng, văn hoá thời trung đại, những vấn đề về nhân vật, không gian – thời gian nghệ thuật, ngôn ngữ... Chúng tôi sẽ giải quyết các vấn đề trên trong các chương sau của luận án.

Tiêu kết Chương 1

Trên đây, chúng tôi đã trình bày khái quát về dự báo trên thế giới, ở Trung Quốc, Việt Nam và tình hình nghiên cứu dự báo trong VXTSTDVN cũng như các lí thuyết mang tính chất nền tảng và chỉ dẫn của dự báo trong VXTSTDVN cần khai thác. Dự báo trong các nền văn hoá trên thế giới có sự tương đồng và khác biệt. Trung Hoa là dân tộc có nhiều hình thức dự báo đa dạng và có sự ảnh hưởng sâu sắc, mạnh mẽ đến hệ thống dự báo của các dân tộc khác, trong đó có Việt Nam. Người Việt ngoài tiếp thu dự báo của Trung Hoa cũng có của riêng mình một số dự báo mà tiêu biểu nhất là bói Kiều. Hệ thống CPTDB tuy phức tạp nhưng đều dựa trên một số lí thuyết nền tảng như âm dương, ngũ hành, thiên can địa chi, thống nhất thông tin vũ trụ (thiên nhân hợp nhất) và ma thuật vi lượng. Chúng có vai trò cung cấp chìa khoá giúp chúng ta hiểu được chính xác các biểu hiện và kết quả của dự báo trong tác phẩm. Các nhà nghiên cứu trong các công trình của mình phần nào đã giải quyết được một số vấn đề về nội dung tư tưởng và hình thức nghệ thuật của dự báo. Tuy nhiên, còn quá ít ỏi những công trình nghiên cứu chuyên biệt.

Chương 2

CÁC TIỀN ĐỀ HÌNH THÀNH VÀ VÂN ĐỀ NHẬN DIỆN, PHÂN LOẠI DỰ BÁO TRONG VĂN XUÔI TỰ SỰ TRUNG ĐẠI VIỆT NAM

2.1. Cơ sở, tiền đề hình thành dự báo trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam

2.1.1. Lịch sử, xã hội, văn hoá

2.1.1.1. Lịch sử, xã hội

Chế độ quân chủ phong kiến trung ương tập quyền là hiện thực lịch sử Việt Nam mươi thế kỉ. Chính quyền phong kiến sớm nhận thấy sức mạnh của vương quyền không chỉ ở luật pháp mà còn ở thần quyền, tâm linh. Những truyền thuyết, giai thoại về nguồn gốc xuất thân kì lạ, tướng kì tài cao, sự lên ngôi tiền định, được thần phò trợ chiến thắng... được lan rộng không chỉ qua truyền miệng mà còn bằng chính sử, dã sử. Mặt khác, không thể phủ nhận một hiện thực của văn học thời kỳ khủng hoảng, biến động của giai cấp phong kiến là sự phát triển bùng nổ lên đên đỉnh cao của truyện truyền kì với các yếu tố kỳ ảo. Các nhà văn tìm đến thế giới siêu hình để bù đắp những mất mát của hiện tại, để giải đáp những điều khúc mắc không thể dùng hiện thực lí giải. Cũng thông qua thế giới kì ảo, các nhà văn khéo léo phản ánh và tái hiện lại hiện thực cuộc sống đương thời và phần nào dự báo những đổi thay của hiện thực ấy mà không sợ chính quyền kiểm duyệt. Mỗi quan hệ về chính trị, xã hội, văn hoá với Trung Quốc cũng là một yếu tố quan trọng hình thành dự báo.

2.1.1.2. Cơ sở văn hoá

Ánh hưởng của tín ngưỡng văn hóa bản địa: Cơ sở của tín ngưỡng bản địa dựa trên nền văn minh lúa nước, của văn hóa gốc nông nghiệp mà đặc trưng cơ bản nhất là tín ngưỡng thờ đa thần (bao gồm cả nhiên thần, nhân thần). Trong suy nghĩ của người xưa, thần thánh không xa rời cuộc sống nhân gian mà dường như dõi theo mọi hành động, suy nghĩa của con người, để từ đó dẫn dắt,utherford, phạt hoặc ra những dấu hiệu để báo hiệu cho con người biết phải làm thế nào cho đúng. Tín ngưỡng thờ đa thần, không chỉ thể hiện ở hệ thống thần tự nhiên mà còn thể hiện qua hệ thống nhân thần mở rộng phạm vi từ không gian gia đình đến dân tộc, gồm tổ tiên, thổ công, thành hoàng làng, các anh hùng dân tộc. Trong đó thờ cúng tổ tiên và thờ các anh hùng dân tộc đặc biệt quan trọng. Những lực lượng có sức mạnh siêu nhiên trên theo quan niệm của người Việt, đều tác động đến cuộc sống của họ, và một phần quan trọng là báo trước tương lai hoa phúc.

Ánh hưởng của các hệ tư tưởng Nho, Phật, Lão: Về mặt lịch sử mà xét thì không thể xem Nho giáo là nguồn gốc của dự báo. Lập trường triết học của Khổng Tử là bất khả tri với "linh hồn giáo cổ đại". Thái độ bất khả tri này được khẳng định rõ ràng ở Tuân Tử, là người thừa kế mặt duy vật của Khổng Tử. Nho giáo thời Hán với sự xuất hiện của Đổng Trọng Thư đã đưa Nho giáo sang một hướng khác, không nặng về duy lí như trước mà có phần duy tâm với các thuyết như "thiên nhân tương dữ", "thiên nhân tương hợp". Một trong những vấn đề quan trọng trong đó là nói đến vua và mệnh trời. Khi thiên tử chịu mệnh trời, hoặc có công đức, trời sẽ cho xuất hiện những điềm lành, biểu thị sự chúc mừng hoặc tán thưởng. Trái lại, khi vua thất đức, không súra sang chính sự để cho đất nước suy yếu, nhân dân oán sầu, trời sẽ biểu hiện sự không đồng tình hoặc trừng phạt bằng các hiện tượng tự nhiên như động đất, nhật thực, nguyệt thực, bão tố. Đây là một trong những tiền đề cho sự xuất hiện dự báo. Phật giáo là một tôn giáo trí tín. Tuy nhiên, khi đi vào đời sống, với quan niệm tịnh độ, giáo hoá, thâm nhập vào đời sống người dân để hoằng dương Phật pháp, các tăng ni cũng nghiên cứu thêm về huyền học để giúp chúng sinh, phần nào cũng qua đó mà tuyên truyền Phật pháp. Mặt khác, Phật giáo lúc xâm nhập vào Việt Nam chịu sự chi phối của văn hóa tín ngưỡng bản địa và một mặt nào đó là sự hòa trộn với Đạo giáo, đã góp phần làm nền tảng cho sự ra đời của CPTDB. Đạo giáo vào Việt Nam mang đầy đủ hai tính chất thần tiên và phù thuỷ. Trên cơ sở những lễ hiến tế ma thuật, sùng bái phép thuật của người dân Việt thì Đạo giáo phù thuỷ tinh ngay được sự tương đồng nên đã nhanh chóng thâm nhập vào lớp tín ngưỡng bản địa. Các thuật xem bói toán, xem phong thuỷ của Đạo giáo trở nên phổ biến trong đời sống tinh thần người Việt.

2.1.2. Cơ sở văn học

2.1.2.1. Nguồn mạch văn học dân gian

Về nội dung, tư tưởng, những đề tài, chủ đề được văn học dân gian khai thác như viết về những người học trò nghèo, chàng trai/ cô gái bất hạnh với

những motif được thần bão mộng linh ứng, được phù trợ lên ngôi/ làm hoàng hậu, bị cướp vợ được thần linh phù trợ giúp sức tìm lại vợ, đói thoại người sống và người chết. Trong đó, những yếu tố điêm báo như mộng được tác giả dân gian khai thác. Khi đi vào văn học trung đại, các tác giả tiếp tục khai thác những yếu tố dự báo trên, nhất là trong nhóm truyện viết về học hành thi cử. Về nghệ thuật, những hiện tượng dự báo đi vào trong văn học dân gian trở thành những motif văn học như: mộng báo thắng trận, lên ngôi, điêm báo xảy ra tai họa...; kiêu nhân vật có chức năng dự báo như thầy bói, pháp sư, đạo nhân – kiêu nhân vật trung gian; tham gia vào công thức kể về những nhân vật lịch sử có công với dân tộc: lai lịch – tài đức – sự nghiệp – chết thần kì – hiển linh, âm phù – sắc phong, trong đó, phần đầu “lai lịch” và phần kế cuối là “hiển linh, âm phù” của kết cấu được tác giả dân gian sáng tạo và các tác gia trung đại kế thừa, học hỏi là sử dụng yếu tố, chi tiết dự báo như giấc mộng, tướng thuật, phong thủy để ngợi ca. Yếu tố kì ảo sử dụng dự báo qua thần linh vốn có mạch nguồn từ văn học dân gian và được văn học trung đại tiếp nối

2.1.2.2. Truyền thống dự báo trong văn học Trung Quốc

Văn học Trung Quốc có vai trò rất quan trọng, ảnh hưởng lớn đến văn học Việt Nam. Từ rất sớm, các nhà sử học, nhà văn Trung Quốc đã có ý thức sử dụng dự báo. Truyền thống viết sử của người Trung Quốc đã sử dụng yếu tố kì lạ, hoang đường mang chức năng dự báo mà các nhà lí luận gọi là bút pháp *vu sử*. Điều này bắt nguồn từ cái “gen chuộng kì” trong văn học Trung Quốc vốn có truyền thống hiếu kì (chuộng lạ), đêm mực “phi kì bất truyền”. Điều này ảnh hưởng trực tiếp đến bút pháp của sử học và VXTSTĐVN. Sự du nhập các truyện chí quái, truyền kì Trung Quốc là một trong những yếu tố làm hình thành nên truyện truyền kì Việt Nam. Ta dễ nhận ra sự tương đồng về các cốt truyện, motif, kiêu nhân vật... và đặc biệt là sử dụng các chi tiết kì ảo, li kì trong đó nhiều chi tiết liên quan đến dự báo tương lai.

2.1.2.3. Những yếu tố nội tại của văn học trung đại

Tác giả, lực lượng sáng tác là người sáng tạo nên những giá trị văn học. Trong dòng chảy lịch sử văn học, sự xuất hiện mỗi một kiểu loại văn học sẽ có sự tương ứng mỗi kiểu loại tác giả sáng tạo. Lực lượng sáng tác văn xuôi tự sự trung đại chủ yếu là các nhà sư và các nhà Nho. Thế giới quan, quan niệm về sáng tác, đích sáng tạo, phương thức thể hiện của họ ảnh hưởng cụ thể đến sáng tác. Đặc điểm của loại hình văn học trung đại như các thể loại mang tính chức năng, chịu ảnh hưởng của tôn giáo tín ngưỡng, tính sùng cổ, ước lệ... cũng là một trong những cơ sở hình thành dự báo.

2.2. Nhận diện, phân loại dự báo trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam

2.2.1. Nhận diện, phân loại dự báo theo hình thức, kĩ thuật dự báo

2.2.1.1. Tiên tri

Về kĩ thuật dự báo, nhóm tiên tri là kiểu loại dự báo không bị phụ thuộc vào kĩ thuật, phương kĩ, đạo cụ hay một lí thuyết định sẵn. Việc biết trước kết quả sự việc trong tương lai là nhờ vào trình độ tu tập, đạt đạo của những người tu hành theo một tôn giáo nào đó. Hoặc, với những người có khả năng đặc biệt thì họ không học mà biết, sinh ra vốn đã có cơ địa khác người; gặp một hoàn cảnh gì đó tác động mà cơ thể trở nên đặc biệt, có khả năng thấu thị, cảm ứng được trời đất, thánh thần, biết được tương lai. Người có khả năng tiên tri thường thuộc về mầu nhân vật tôn giáo hoặc có nguồn gốc thần tiên.

2.2.1.2. Tiếp xúc với thế giới siêu nhiên

Do một sự kết nối vô tình hay hữu ý, tâm trí của con người được/ bị điều khiển bởi một thế lực tâm linh nào đó (thể thiện hoặc ác), mà từ đó biết được tương lai, viễn ảnh, thiên khải. Dự báo thông qua tiếp xúc với thế giới siêu nhiên có khá nhiều kiểu dạng và mỗi dạng lại có những hình thức, kĩ thuật dự báo riêng: *Dạng thế giới siêu nhiên nhập vào thể xác con người và đưa ra thông tin dự báo* (gồm hai tiểu nhóm: lên đồng dự báo dựa trên hình thức con người chủ động và tự nguyện cung hiến thân xác của mình cho thần thánh giá ngự lên để phán bảo tương lai và ôp đồng dự báo, thông tin dự báo nhận được khi thánh thần, ma quỷ... tự động nhập vào thân xác con người (con người hoàn toàn bị động không được chuẩn bị trước về tâm lí) và *dạng được thông tin dự báo nhờ tiếp xúc với thế giới siêu nhiên (không qua việc nhập vào thân xác người)* (bao gồm các tiểu nhóm nhỏ: nhân vật nhận được thông tin trực tiếp từ thế giới siêu nhiên, nhân vật tinh cờ nhận được thông tin qua nghe câu chuyện của các nhân vật trong thế giới siêu nhiên nói chuyện).

2.2.1.3. Đìem triệu

Đìem báo một dấu hiệu, thường mang tính chất siêu nhiên hay tâm linh về một sự kiện vị lai, khác các loại dự báo khác ở chỗ hoàn toàn mang tính tự phát, ngẫu nhiên, không thể dùng thỉnh cầu để quý thần phát tín hiệu được. Đìem báo chủ yếu xuất hiện dưới dạng các hiện tượng tự nhiên nhưng cũng có một số trường hợp cũng xuất hiện ở cả con người. Bí mật của đìem nằm ngay trên dấu hiệu phát ra, được căn cứ vào trạng thái đặt trong một bối cảnh không gian và thời gian nhất định. Những kiểu đìem báo này đều có những kí hiệu riêng dựa trên hình dáng, màu sắc, kiểu loại, trạng thái, tính chất để phán đoán, giải ra kết quả là lành hay dữ. Những quy định này thường chịu ảnh hưởng của văn hoá, tín ngưỡng mang tính chất vùng miền, dân tộc. Trong VXTSTĐVN hệ thống đìem triệu có các nhóm chủ yếu như: dựa vào dấu hiệu động thực vật, hiện tượng tự nhiên và con người.

2.2.1.4. Chiêm mộng

Đây là hình thức xem thông tin tương lai qua ý nghĩa của giấc mộng. Mộng trong VXTSTĐVN có các kiểu loại: mộng ban tặng (vật, tặng người (con cái, bè tôi, vợ) để thưởng, trợ giúp...); mộng cảnh báo nguy hiểm; mộng báo trước tương lai, mộng hứa hẹn, mộng trách mắng và đe doạ, mộng chữa bệnh, mộng trợ giúp. Sự xuất hiện các motif giấc mơ thì luôn đi kèm với việc giải mộng. Văn hoá giải mộng có một cách như: giải thích trực tiếp về hình tượng trong giấc mộng gọi là “trực mộng”; giải thích cẩn kẽ về hình tượng trong giấc mộng (có nhiều phương pháp như: chiết tự, tượng trưng, liên loại...); phản mộng, giải ngược lại ý nghĩa trong mộng.

2.2.1.5. Tướng só

Đây là loại hình dự báo dựa trên những đặc điểm quan sát được từ con người, chủ yếu qua hình tướng và tâm tướng. Nếu hình tướng dựa trên việc quan sát tướng mặt, tay chân, nốt ruồi cùng những dấu hiệu dị biệt với các đặc điểm về dáng vẻ, màu sắc, số lượng, kiểu loại, vị trí... thì tâm tướng dựa vào tâm tốt hay xấu để đoán lành dữ hoạ phúc. Trong VXTSTĐVN, loại hình dự báo này chủ yếu được các nhà văn dùng để tả nam nhân mà về nhân vật thánh nhân, đế vương hon là nữ nhân, người bình thường. Tuy thế, ta vẫn có thể bắt gặp một vài chân dung nhân vật nữ được miêu tả từ góc nhìn tướng thuật mà qua đó thấy được tương lai của họ.

2.2.1.6. Xem Kinh Dịch, tử vi

Xem *Kinh Dịch* là một trong những loại hình dự báo đòi hỏi kĩ thuật phức tạp nhất, vì thế, người dự báo đều là những người có kiến thức uyên thâm như các sư chùa, các nhà Nho. Nội dung dự báo của *Kinh Dịch* thường tập trung vào cộng đồng hoặc những sự kiện các nhân của những nhân vật nổi tiếng. Phương pháp xem *tử vi* được xây dựng trên các thuyết âm dương, ngũ hành, can chi..., bằng cách lập lá số tử vi căn cứ vào giờ, ngày, tháng, năm sinh theo âm lịch và giới tính để lý giải những diễn biến xảy ra trong đời người. Loại hình dự báo này các nhà văn trung đại ít sử dụng trong kiến tạo tác phẩm. Dự báo qua tử vi trong VXTSTĐVN chủ yếu nói đến số phận, vận mệnh cá nhân, với những sự kiện có tính chất đời tư như phú quý, công danh, hôn phối

2.2.1.7. Phong thuỷ và trạch cát

Lí thuyết phong thủy cho rằng hình thế, hướng gió, dòng chảy xung quanh nhà ở hoặc mồ mả, có thể đem đến họa, phúc cho người ở hoặc người chôn, cũng chỉ cách xem nhà ở, phần mộ. Trong VXTSTĐ dự báo qua phong thuỷ lí giải sự hưng thịnh của các triều đại. Bên cạnh đó, dự báo qua phong thuỷ cũng đề cập khá nhiều đến sự thành bại, hoa phúc của cá nhân, nhất là chuyện thi cử, quan trường.

Phương pháp chọn ngày giờ tốt gọi là thuật trạch cát. Bất cứ một hình thức bói toán, dự báo nào mục đích cuối cùng là đều giúp con người phán đoán đúng, mách bảo cho mọi người nên làm hay không, có thể làm được hay không, làm thì lợi hay hại. Tuy vậy, nó không mách bảo cho ta giờ, hướng nào làm thì có

lợi. Trạch cát sẽ giải quyết vấn đề này cho con người, cung cấp cho ta ngày giờ, phương vị tốt lành để giúp thành công.

2.2.1.8. Thái Ât, lục nhâm, độn giáp

Ba phương pháp này thường được vận dụng trong chiến trận, dựa trên sự biến huyền, luân chuyển của âm dương ngũ hành sinh khắc tổng hợp về tuổi tác, ngày tháng, phương hướng để đoán cát hung nhằm giành thắng lợi. Trong VXTSTD thì thái ât, kì môn, độn giáp chủ yếu được các tác giả sử dụng trong các tác phẩm như *Nam triều công nghiệp diễn chí*, *Việt Lam xuân thu*, *Việt Nam kì phùng sự lực* để dự báo về chiến trận.

2.2.2. Phân loại các nội dung, chủ đề dự báo

2.2.2.1. Những nội dung dự báo cho số phận cá nhân

Trong VXTSTDVN, dự báo nội dung *tật bệnh* được đưa ra lúc nhân vật chưa bị bệnh; hoặc lúc nhân vật đang trong lúc bệnh muốn biết kết quả lành dữ thế nào nên tìm đến dự báo. Những dự báo về tật bệnh thường đi với việc lí giải nguyên nhân mắc bệnh, cách chữa trừ bệnh, hoặc ngay trong lời dự báo cũng mang chức năng chữa bệnh. *Thọ yêu, sinh tử*, đi cùng với dự báo nội dung về tật bệnh thì thường có dự báo về vấn đề thọ yêu, thời gian sống của con người ở cõi trần. Dự báo về tuổi thọ thường xuất hiện trong motif nhân vật chết xuống dưới âm phủ, được báo cho sống lại và tăng thêm tuổi thọ như một phần thưởng. Về dự báo sinh, có thể xuất hiện ngay thời điểm người mẹ đang trở dạ, sinh khó, thập tử nhất sinh. Nhân vật có chức năng dự báo xuất hiện lí giải và giúp đỡ bằng những cách thức rất kì lạ. Đa phần những dự báo sinh được các nhà văn đưa ra trước và trong thời điểm ra đời của nhân vật được dự báo qua đó để hé lộ về tương lai, số phận sau này của họ.

Trong quan niệm xưa của cha ông ta, *nhân duyên*, hôn nhân là tiền định, là duyên số định sẵn, do ông trời sắp đặt. Những dự báo về nhân duyên phản ánh quan niệm rằng những gặp gỡ của hiện tại là do có nợ duyên nhau từ kiếp trước.

Những dự báo trong VXTSTDVN chuyên *phú quý* của nhân vật thường được lí giải dưới góc nhìn phong thuỷ. Phú quý cũng do trời định sẵn: Tương lai, công danh đỗ đạt của các quan lại thường được thần nhân báo trước (từ lúc người mẹ còn mang thai, lúc mới sinh, thủa còn tu học, từ lúc mới thi xong chưa yết bảng vàng) bằng những tước danh họ đạt được sau này như Thám Hoa, Thượng thư, Trạng nguyên.

2.2.2.2. Những nội dung dự báo cho cộng đồng, quốc gia

Dánh giặc (chinh phạt, chống giặc ngoại xâm): Nội dung dự báo xoay quanh các nội dung chính như thời gian giặc đến, giặc thua, người anh hùng xuất hiện dẹp giặc, hành động của giặc, kết cục, sự phù trợ để giành chiến thắng. Để

tạo nên tính khách quan, các tác giả không sử dụng người dự báo là các thần nhân đất Việt mà để cho nhân vật bên phía giặc đưa ra từ phân tích điềm.

Chính sự, vận nước: Một trong những nội dung dự báo về cộng đồng là chuyên chính sự. Những sự kiện của triều đình: chúa lạm quyền, thi cử, việc dùng người, bổ dụng, nạn đói, giặc cướp... sự hưng phế của dòng họ, triều đại đều được dự báo trước. Đặc biệt, qua những câu chuyện phong thuỷ có sự xuất hiện của nhân vật Cao biền, các tác gia trung đại muôn khẳng định vận nước Nam dài lâu.

Tiêu kết Chương 2

Trong Chương 2 này, luận án đã trình bày những cơ sở tiền đề trong tâm của văn hoá, lịch sử, xã hội và văn học để làm cơ sở cho sự phát triển của dự báo trong văn hoá và văn học. Việc phân loại dự báo trên hình thức và kiểu loại dự báo cung cấp một cái nhìn theo chiều ngang, vừa giúp chúng ta thấy được hệ thống dự báo trong VXTSTĐVN gồm: Tiên tri, tiếp xúc với thế giới siêu nhiên, điềm triệu, chiêm mộng, tướng số, xem Kinh Dịch, phong thuỷ, trạch cát, thái ất, lục nhâm, độn giáp; vừa nhìn nhận một cách khái quát những đặc điểm riêng và chung của CPTDB. Bên cạnh đó, việc phân chia dự báo theo các nhóm chủ đề chính dựa trên dự báo cá nhân và cộng đồng cung cấp một cái nhìn theo chiều dọc, có tác dụng xâu chuỗi những vấn đề mà dự báo hướng đến.

Chương 3

GIÁ TRỊ NỘI DUNG TỰ TUỞNG CỦA DỰ BÁO TRONG VĂN XUÔI TỰ SỰ TRUNG ĐẠI VIỆT NAM

3.1. Dự báo phản ánh hiện thực xã hội thời trung đại

3.1.1. Cuộc sống người dân, thi cử, quan trường, chính sự

Khảo sát dự báo, lậtở, bóc tách dưới những lớp màng kí bí của những ngôn ngữ đậm chất huyền học trong VXTSTĐVN, ta sẽ thấy cuộc sống của người dân dưới chế độ phong kiến. Việc thi cử, từ học thi, đi thi, chấm thi, quan trường ở thế kỷ XVII được phản ánh khá rõ nét gắn với phong thức dự báo qua phong thuỷ, mộng. Một trong những vấn đề thi pháp về kiêu nhân vật thánh nhân, quân tử là việc sử dụng motif phong thuỷ để giải thích sự đỗ đạt cao của nhân vật (nhằm đề cao nguồn gốc vĩnh hằng của nhân vật). Nhưng trong khá nhiều truyện lại mang đến ý nghĩa ngược lại vì nhiều nhân vật không hề có tư chất nào xứng đáng là tinh hoa của vũ trụ, trời đất ngoài sự may mắn ngẫu nhiên hay là gian lận thi cử. Phô bày hiện thực sự về đạo đức, nhân phẩm của các Nho sinh cũng được các nhà văn thể hiện trong CPTDB như mộng, tiếp xúc với thế giới siêu nhiên... Thực trạng về đạo đức quan lại với các tệ nạn, suy đồi như: tham ô, làm việc thiếu liêm chính, công minh, dâm cuồng... cũng được thể hiện nhiều qua dự báo.

3.1.2. Thần quyền và vương quyền

Con người lúc đầu xử lí các thông tin dự báo một cách thụ động nhưng dần dần, cùng với sự phát triển của tôn giáo, vương quyền, sự tranh đoạt quyền vị của các tập đoàn chính trị, các dòng tộc, để cung cấp sức mạnh cho mình những người đứng đầu cùng những quân sư, cố vấn đã có sự vận dụng linh hoạt, chủ động, thậm chí điều khiển, tạo ra và giải thích dự báo để cung cấp quyền lợi cho cá nhân và tổ chức của mình. Hiện tượng này xuất hiện khá phổ biến trong các triều đại vương quyền và được lịch sử và văn học ghi chép, phản ánh, sáng tác thông qua những tác phẩm lịch sử và văn học nhất là trong VXTSTĐVN. Thứ nhất, một trong những vấn đề trung tâm của tác phẩm nói chung và các phương thức dự báo nói riêng viết dưới ánh sáng Nho giáo là truyền bá tư tưởng thiên mệnh. Thứ hai, những cách giải thích các hiện tượng dự báo thường ẩn tàng những tư tưởng, tình cảm, nhu cầu, lòng tin và thế giới quan của giai cấp thống trị (nhìn thấy điềm lành chứng tỏ sự thịnh vượng, thời thịnh trị). Thứ ba, tạo ra dự báo: Quyền mưu đặt ra rất nhiều kế sách để giành thắng lợi, một trong số đó có liên quan trực tiếp và gián tiếp đến dự báo. Dùng dự báo để thuyết phục lòng người cho thấy nghệ thuật chính trị cao siêu của các mưu sĩ đương thời. Nhưng có nhiều trường hợp đỉnh cao hơn là không dùng lại là giải thích dự báo mà còn giả dự báo hay tạo ra dự báo nhằm những mục đích khác nhau. Thứ tư, dự báo – dùng thần quyền trong kế sách tuyển lựa và ràng buộc, sử dụng người của giai cấp thống trị. Không chỉ dựa vào tư tưởng thiên mệnh, thay trời cai trị muôn dân, để giữ vững sự cai trị, vua định ra kế sách để ràng buộc các bùa mê khiến họ tuyệt đối trung thành, không thay lòng là dùng thế nguyên được dựa trên các sự kiện được dự báo. Thứ năm, dự báo - hiên linh - sắc phong: Trong sự tương tác với thần linh, đứng trên vị thế vương quyền, vua phong thần là để tỏ quyền uy của mình ở vị trí làm chủ vạn vật, ngay cả thần linh ở trên đất vua cũng chịu sự cai quản của vua, nhưng việc vua phong thần cũng là nhằm mục đích kêu gọi thần giúp mình chống giặc. Việc phong thần thánh một mặt thể hiện niềm tự hào về lịch sử dân tộc nhưng một mặt khác, cũng là một cách cung cấp vương quyền, nhất là vào thời Lí, Trần.

3.2. Dự báo phản ánh tư tưởng đạo đức thời trung đại

3.2.1. Đức - Phúc

Quan niệm gốc của người Việt về Phúc - Đức: nhân sinh quan “Phúc ám truyền đời” là một nét rất đặc biệt trong văn hóa dân tộc. Phúc và đức là hai phạm trù khác nhau, phúc là cái ta đang được hưởng, đức là những điều tốt đẹp ta đang làm để sẽ được hưởng phúc ở mai sau. “Phúc đức tại mẫu” rất được người Việt đề cao. Quan niệm về đức được biểu hiện dưới nhiều khía cạnh, tiêu biểu như Hiếu: được là một trong những biểu hiện gốc của đức. Xưa nay những tấm gương về hiếu luôn được ca ngợi, đề cao thành những bài học để tuyên truyền cho đạo đức, lễ giáo. Biểu hiện của đức nữa là thật thà, không tham lam và làm việc thiện. Đức dày được trời cao chứng giám nên thường đi đôi với phúc (phúc báo). Phúc báo thường được nhận qua tuổi thọ. Bản thân họ và con cháu được

vinh hiển, giàu sang, lưu danh. Như vậy, người viết dùng *Đức* để lý giải cho những thành bại của đời người

3.2.2. *Đức – Góc nhìn hẹp vào một mẫu hình văn hóa: Đế vương*

Ý nghĩa của Đức Đế - Vương xuất hiện trong dự báo tập trung vào những vấn đề trọng tâm sau: Thứ nhất, trong quan niệm cổ trung đại, Đế - Vương là người được trời lựa chọn cai trị thiên hạ và phải là người có phẩm hạnh tốt. Thứ hai, bàn về nội hàm Đức của Đế - Vương và Đế - Vương muốn giữ thiên mệnh phải có chí đức (hiếu, nhân, minh, thành kính) và đặc biệt phải có đức hiếu sinh. Thứ ba, liên quan đến khái niệm đức, có vấn đề chủ trương chính trị “vô vi”. Thứ tư, đức có chức năng giao tiếp quan trọng, được thể hiện ra bằng các phương thức dự báo... Đức hiếu sinh của đế vương được trời thấu hiểu, cảm động (để đức động thiên), trời sẽ ban phúc lành. Nhưng một khi Đế - Vương vô đạo, thất đức, trời sẽ thông báo ý chỉ khiển trách của mình qua các điềm tai dị trước khi cách mệnh. Thánh thần giáng phúc cho người có đức mà gieo tai họa cho người không có đức.

3.3. *Dự báo mang màu sắc văn hóa bản địa*

Chúng tôi dùng chữ bản địa ở đây để chỉ thuộc tính địa vực, vùng miền của các hình tượng xuất hiện trong dự báo. Qua nghiên cứu các tài liệu sử học, văn hóa và khảo sát dự báo trong VXTSTĐVN, chúng ta thấy rằng, hệ thống dự báo Việt đa phần tiếp thu từ Trung Hoa. Tuy nhiên, dằng trong khuôn hình dự báo đó, người đọc nếu thâm nhập sâu vào văn bản cứ liệu vẫn có thể nhận ra những dấu ấn, màu sắc văn hóa bản địa, tính chất địa phương của dự báo.

3.3.1. *Hệ thống thực vật xuất hiện trong dự báo*

Không phải ngẫu nhiên mà một hình tượng xuất hiện trong một văn bản nghệ thuật. Việc tác giả sử dụng ngôn ngữ, hình tượng ngoài vấn đề thiên hướng, cá tính sáng tạo thì còn chịu sự chi phối, tác động của nhiều yếu tố khác, trong đó đặc biệt là yếu tố văn hóa. Vì thế, những hình tượng thực vật như cây mía, cây lúa, cây gạo, cây đa, cây đè, cây dâu, cây tre, cây trầu, cây cau... xuất hiện trong dự báo cho thấy dấu ấn bản địa phản chiếu vào tác phẩm văn học.

3.3.2. *Hệ thống động vật xuất hiện trong dự báo*

Người Việt không chỉ thờ các con vật mang ý nghĩa biểu tượng như rồng, chim... mà còn rất quan tâm đến các con vật bình dị hay xuất hiện hàng ngày trong cuộc sống thường ngày của họ như trâu, gà, chó, mèo, vịt trời... Có lẽ, với cư dân nông nghiệp gắn bó với ruộng đồng, cây trồng thì những con vật trên được xem là những người bạn thân thiết, gần gũi vì thế nó cũng trở thành đối tượng được quan sát để phân tích, dự báo.

Như vậy, chỉ quan sát trên bề mặt thì chúng ta chỉ nhìn thấy “bản sắc” Trung Hoa, nhưng nếu nhìn kỹ thì dưới “tảng băng trôi” với hình thức, mô hình vay mượn ấy là hệ thống dự báo đậm dấu ấn văn hóa bản địa, thể hiện rõ qua hình ảnh

thực vật và động vật. Hiện tượng trên phản ánh sự ánh xạ của văn hóa bản địa vào đời sống văn học. Việc nhà văn sáng tạo không chỉ mang dấu ấn, cá tính sáng tạo riêng, mà chịu sự chi phối từ đời sống lịch sử, văn hóa, môi trường sống. Dự báo xuất hiện trong VXTSTD có khi chỉ là những “mảnh tự sự” nhưng nếu kết chúng thành hệ thống, nhìn nhận chúng một cách khái quát, chúng ta sẽ nhận thấy chiều sâu, sức nặng của văn hóa trung đại. Dự báo không chỉ là vấn đề phản ánh niềm tin của người dân thời cổ trung đại về tương lai định sẵn mà nó thực sự là một diễn ngôn về tri thức và quyền lực.

Tiểu kết Chương 3

Trong chương này chúng tôi đã tập trung vào phân tích giá trị nội dung tư tưởng, văn hóa của dự báo trong VXTSTDVN. Những nội dung quan trọng được phản ánh là hiện thực xã hội thời trung đại tập trung vào vấn đề đời sống người dân dưới thời phong kiến, mặt thật của chế độ thi cử, quan trường; mối quan hệ giữa dự báo (thần quyền và vương quyền). Quan niệm về đức thời trung đại được luận án triển khai, phân tích từ góc nhìn rộng là: Đức - Phúc trong quan niệm người Việt và từ góc nhìn hẹp: Đức - Phúc quy chiếu về một mẫu nhân vật văn hóa là Đέ - Vương. Nội dung cuối trong chương này là chỉ ra, làm rõ biểu hiện, dấu ấn, màu sắc văn hóa bản địa được biểu hiện rõ qua hệ thống động vật, thực vật xuất hiện trong dự báo.

Chương 4

HÌNH THỨC THỂ HIỆN VÀ GIÁ TRỊ NGHỆ THUẬT CỦA DỰ BÁO TRONG VĂN XUÔI TỰ SỰ TRUNG ĐẠI VIỆT NAM

4.1. Nghệ thuật thể hiện dự báo của văn xuôi tự sự qua khắc họa nhân vật

4.1.1. Kiểu loại nhân vật

4.1.1.1. Nhân vật mang chức năng dự báo

Nhân vật mang chức năng dự báo là kiểu nhân vật hành chức, có tính chất, chức năng, vai trò dự báo, báo trước tương lai, vận số cho cá nhân, cộng đồng.

Nhóm này bao gồm ba nhóm nhỏ: nhân vật kỳ ảo, nhân vật dự báo môi giới, kết nối hai thế giới thực - ảo, nhân vật bình phàm, mỗi nhóm này có những nét đặc điểm riêng biệt về xuất thân, khả năng, sự tương tác với các nhân vật khác, vai trò trong tác phẩm... đồng thời giữa chúng cũng có những đặc điểm chung.

Nhóm 1: Nhân vật kỳ ảo là nhân vật thuộc thế giới siêu hình gắn với sự tưởng tượng và niềm tin vào tâm linh. Nhân vật kì ảo vì thế là nhân vật siêu thực, có năng lực thần bí, kì lạ, mà một trong những khả năng ấy là khả năng nhìn thấy trước tương lai. Trong VXTSTDVN, về xuất thân, gốc gác thì kiểu nhân vật kì ảo mang chức năng dự báo có hai nhóm chính: có nguồn gốc hoàn toàn không dính dáng gì đến con người và có nguồn gốc quá khứ là con người (thần linh có nguồn gốc người trần). Về nhóm thứ nhất, nhân vật kỳ ảo có nguồn gốc siêu nhiên, hoàn toàn không

dính dáng gì đến con người. Sự xuất hiện của thần linh, thần nhân thuộc về tất cả các cõi hết sức phong phú, đa dạng cho thấy sự ảnh hưởng, chi phối của tín ngưỡng, tôn giáo trong cách quan niệm về thế giới, vũ trụ, thánh thần. *Về nhóm thứ hai, nhóm thần linh có nguồn gốc quá khứ xuất phát từ người trần gian* vì nhiều lí do khác nhau, cả chủ động và bị động mà tham gia vào cõi siêu nhiên, kì ảo. Nguồn gốc của các thần, có khi nguồn gốc là các nhân vật lịch sử có công với dân tộc; cũng có khi là những người lúc còn sống ở dương gian là những tấm gương về hiếu hạnh, tiết nghĩa mà được phong thần.

Nhóm 2: Nhân vật dự báo môi giới, kết nối hai thế giới thực - ảo là nhóm nhân vật mang chức năng kết nối hai thế giới ảo và thực. Nhờ quá trình tu tập, rèn luyện hay khả năng tâm linh đặc biệt mà họ có khả năng thấu hiểu được những thông điệp từ thế giới thánh thần, thậm chí còn có thể liên hệ được với cõi siêu nhiên. Họ không hoàn toàn thuộc về một cõi nhất định nào, không thuộc hẳn về cõi nhân sinh vì họ có những khả năng đặc biệt, thiên hướng khác người thường; cũng không thuộc hẳn vào cõi siêu nhiên vì còn nhiều mối liên hệ cuộc sống trần tục, cũng có thể chưa đạt đến trình độ tu luyện để chuyển dang một cõi khác, hoặc có thể có nhiều lí do khác. Trong VXTSTĐVN, nhân vật môi giới phần lớn không thuộc nhóm vào nhân vật chính hoặc nhân vật trung tâm. Sự hiện diện của nhân vật này mang chức năng khai thông, trả lời, lí giải cho những điều bí ẩn trong cuộc sống mà con người bình thường không sao hiểu thấu được. Hoặc, có khi họ xuất hiện với nhiệm vụ truyền tải một thông điệp để cảnh tỉnh con người nhân gian, giúp họ điều chỉnh lại hành vi để có kết cục tốt đẹp hơn, tránh một tai họa nhân tiền (đã được cho thấy trước) nếu vẫn tiếp tục đi theo lối cũ. Sự xuất hiện của mẫu nhân vật môi giới cho ta thấy người trung đại có niềm tin vào thế giới siêu hình nhưng lại hết sức mơ hồ về thế giới đó vì thế họ cần một lực lượng trung gian để có thể xoá bớt khoảng cách giữa thế giới thực với thế giới ảo, thực hoá thế giới ảo.

Nhóm 3: Nhận vật bình phàm gồm hai nhóm: nhân vật có khả năng dự báo và mang chức năng dự báo; nhân vật không có khả năng dự báo nhưng mang chức năng dự báo. *Nhân vật có khả năng dự báo và mang chức năng dự báo bao gồm: bóc sự chuyên nghiệp, quan tướng triều đình và nhóm khác.* Sự phân biệt của chúng được dựa trên thân phận, vị trí xã hội; mục đích; tầm vóc, mức độ ảnh hưởng của nhân vật với cá nhân, cộng đồng; số phận của nhân vật. *Về nhóm nhận vật không có khả năng dự báo nhưng mang chức năng dự báo,* nhóm nhân vật này thường không đóng vai trò nhân vật chính hay trung tâm trong tác phẩm mà giữ vị trí nhân vật phụ, ít có sự tác động đến cuộc đời, số phận nhân vật khác. Vai trò của nhóm nhân vật này trong tác phẩm là làm hé lộ một phần nào đó các vấn đề liên quan đến nhân vật chính.

4.1.1.2. Nhân vật được dự báo

Nhân vật được dự báo là nhân vật nhận được những lời tiên đoán về tương lai vận số từ nhân vật có chức năng dự báo, họ cũng thường là nhân vật chính trong tác phẩm. Nhân vật được dự báo gồm hai tiêu nhóm là: nhân vật thánh nhân, danh nhân (đế vương, trung thần, lương tướng, cao tăng, danh sĩ) và nhân vật bình phàm.

Nhóm nhân vật thánh nhân, danh nhân thường có các kiểu loại dự báo sau: chiêm mộng (báo về sự ra đời của họ thông qua giấc mộng của người mẹ mơ thấy được ban tặng các báu vật, các con vật, loài cây tôn quý, các hình ảnh trời đất, vũ trụ...); xem tướng (báo hiệu cuộc đời sau này của họ thông qua tướng hình, khẩu khí; thông qua các điềm lạ báo hiệu sự xuất hiện, ra đời của họ hoặc sắp lên ngôi; phong thuỷ đặc địa báo hiệu, lí giải thân thế; tiếp xúc với thế giới siêu nhiên báo trước về những sự kiện quan trọng trong đời họ...). Những dự báo trên tập trung xoay sâu vào các vấn đề về đề cao nguồn gốc vũ trụ của nhân vật (qua các motif về phong thuỷ, qua motif người cha khác loài, qua motif tướng lợ tài cao...), ngợi ca tài năng và phẩm chất phi phàm của họ (qua khẩu khí khác thường bộc lộ tài năng và thiên hướng chính trị, qua ứng xử...), ...về sự linh ứng của nhân vật sau khi chết.

Nhân vật bình phàm: Họ không thuộc nhóm vua chúa, khanh tướng, thiền sư mà thường là thuộc tầng lớp thương nhân, Nho sinh, nông dân... Kiểu nhân vật này được xây dựng với những yếu tố thi pháp khác hẳn nhân vật thánh nhân. Để miêu tả nhân vật bình phàm, các tác giả trung đại thường sử dụng bút pháp hiện thực, miêu tả họ trong những sự kiện gắn với cuộc sống thường ngày, với việc thoả mãn những bản năng trần tục, bộc lộ hết những điềm ưu nhược, kể cả những điều không toàn thiện toàn mĩ, thể hiện qua việc các tác gia trung đại lựa chọn những motif dự báo liên quan đến vật chất như ăn ở, tiền bạc, ăn mặc.

4.1.2. *Sự tham dự của dự báo vào phuơng thức, kỹ thuật xây dựng nhân vật*

4.1.2.1. *Ảo hoá xuất thân, hành trạng và cái chết của nhân vật*

Xuất thân khác thường là một trong những dấu hiệu dự báo sự ra đời của những nhân vật thánh nhân, quân tử. Về sự ra đời kì lạ của nhân vật có những motif dự báo đáng chú ý như: hôn phối kì lạ khác loài (giữa người mẹ trần thế và người cha có nguồn gốc từ động vật hoặc thần); ra đời kỳ lạ gắn với những điềm lạ từ thiên nhiên (trăng, sao, mây, động vật, thực vật...); sự xuất hiện của hương thơm, ánh sáng... thời điểm được sinh hạ; giấc mơ kỳ lạ của người cha hoặc mẹ để biết về nguồn gốc người con họ sinh hạ; biếm trích, trích giáng, đầu thai (nhân vật là một kiếp khác của thần thánh). Xuất thân kì lạ giúp tiết lộ nguồn gốc khác thường của nhân vật, dự báo khả năng xuất chúng sau này của họ. Hành trạng khác thường của nhân vật được xây dựng bằng bút pháp ảo hoá, trong đó có sự đóng góp quan trọng của CPTDB như mộng, tiếp xúc với thế giới siêu nhiên. Họ được kết nối với nhân vật kì ảo, được sử dụng những nguồn năng lượng thần kì từ báu vật thánh thần nên có năng lực khác thường.

Áo hoá cái chết và sau cái chết của nhân vật: nhân vật được dự báo trước về cái chết của họ như là sự rời bỏ cuộc sống tạm để gia nhập thế giới kỳ ảo, vĩnh hằng.

4.1.2.2. Tạo tác chân dung nhân vật

Trong VXTSTĐVN, các tác giả thường vận dụng tướng thuật khi xây dựng kiểu nhân vật quân tử, thánh nhân, tướng tài. Đặc trưng cơ bản của văn học trung đại Việt Nam là tính ước lệ, tượng trưng, không miêu tả sự vật một cách cụ thể mang tính cá thể đặc điểm, không gian, thời gian mà bao giờ cũng vay mượn những kí hiệu, công thức có sẵn để miêu tả. Trong tạo tác chân dung nhân vật, các nhà văn đã vận dụng công thức động thực vật, để vương Trung Hoa để xây dựng nhân vật đế vương. Chân dung đế vương và các nhân vật khác trong VXTSTĐVN còn được xây dựng qua tướng hình, xương, nốt ruồi, da dẻ, khí sắc...

4.1.2.3. Xác tín hoá thông tin nhân vật

Dự báo tham dự vào xây dựng nhân vật không chỉ ở vai trò áo hoá xuất thân, hành trạng, cái chết nhân vật, khắc tạc chân dung, mà còn ở sự xác tín hoá thông tin về nhân vật. Sự xác tín tạo ra độ tin cậy về những sự kiện được kể. Để thực hiện nhiệm vụ trên, các tác giả VXTSTĐVN đã sử dụng thêm một số các thủ pháp dự báo sau: *Đồng dự báo* (để cho nhiều nhân vật cùng thấy một thông tin dự báo); *lặp dự báo* (một thông tin dự báo được lặp lại, tái diễn nhiều lần trước khi nó xảy ra); *nối dự báo* (nhiều thông tin dự báo được tiết lộ nối tiếp dự báo cho số phận nhân vật); *phối kết dự báo* (kết hợp nhiều kiểu loại dự báo cùng xuất hiện để cùng báo cho tương lai nhân vật).

4.2. Nghệ thuật thể hiện dự báo của văn xuôi tự sự trong xây dựng không gian và thời gian

4.2.1. Kiểu loại và đặc điểm không gian – thời gian dự báo

4.2.1.1. Không gian – thời gian từ điểm nhìn nền cảnh xuất hiện dự báo

Không gian – thời gian nền cảnh xuất hiện dự báo là những kiểu loại không gian – thời gian đặc trưng, tiêu biểu thường hay xuất hiện dự báo hơn so với các không gian – thời gian bình thường khác (dự báo cũng xuất hiện nhưng rải rác và thưa thớt hơn). Không gian thường xuất hiện dự báo là không gian thiêng (bao gồm: không gian tự nhiên như sông nước; không gian nhân tạo như: đền, chùa, am, quán, lăng tẩm...). Thời gian xuất hiện dự báo thường là về đêm tối; thời điểm, tình huống cấp bách.

4.2.1.2. Không gian – thời gian từ điểm nhìn kiểu loại nhân vật

Tùy vào mỗi loại hình nhân vật mà có các kiểu loại không gian khác nhau. Không gian vũ trụ, thời gian lịch sử gắn với nhân vật thánh nhân, quân tử; còn không gian sinh hoạt, thời gian tiêu sử, cá nhân thường gắn với nhân vật bình phàm.

4.2.2. Bút pháp nghệ thuật miêu tả không gian- thời gian dự báo

4.2.2.1. Lặp lại, kéo dài thời gian

Sự kéo dài của thời gian dự báo: Thời gian trong dự báo có thể chỉ là một khoảnh khắc vụt hiện hoặc kéo dài. Dự báo có thể chỉ xuất hiện trong một thời điểm gắn liền với một thông tin nhưng cũng có thể xuất hiện trong nhiều thời điểm cũng với một thông tin hoặc tinh tiết có sự chuyển biến. Các chi tiết miêu tả dự báo thường được các tác giả miêu tả mang đặc điểm là có sự kéo dài về thời gian xảy ra sự kiện, có thể diễn ra hồi lâu, từ đêm đến sáng, vài ngày, vài tuần, cả tháng có tác dụng tạo sự chú ý, niềm tin về các dự báo là có thật.

4.2.2.2. Ảo hoá và thực hoá không gian

Nhằm ảo hoá không gian thực, các tác giả đã xây dựng những chi tiết nghệ thuật dự báo có sự xuất hiện của phép thuật, ma thuật, bùa chú tương tác, ảnh hưởng tới con người trong không gian hiện thực. Ngược lại, để thực hoá không gian ảo, các tác giả thường để không gian dự báo trong thế giới kì ảo được tái kiến ở thế giới hiện thực, có sự đối ứng giữa hai không gian mộng - thực; cho các hình ảnh của thế giới ảo xuất hiện ở thế giới thực như những bàng cờ, chứng tích xác thực sự tồn tại của thế giới ảo; một số nhân vật trong hệ thống nhân vật trong thế giới kỳ ảo có gốc gác là người trần gian, phần nhiều trong số họ là các nhân vật lịch sử, danh nhân nổi tiếng; nhân vật trong không gian kì ảo tuy là thần tiên nhưng vẫn mang những đặc điểm của người trần; không gian kì ảo được miêu tả như là hình ảnh phóng chiếu của không gian thực, lấy không gian thực làm mẫu gốc...

4.2.3. Vai trò của dự báo trong xây dựng không gian – thời gian nghệ thuật

Dự báo tham gia vào tư duy và kĩ thuật về kết cấu không gian, thời gian trong tác phẩm VXTSTĐVN. Nhờ nó mà không gian hiện thực phản ánh được nói rộng so với không gian thực và góp phần vào kĩ thuật tạo mảng, dịch chuyển, chuyển cảnh không gian. Bên cạnh đó, vai trò vô cùng quan trọng và đắc lực của dự báo là miêu tả thời gian, bản thân từ “dự báo” đã hàm chứa ý nghĩa thời gian tương lai trong đó. Dự báo hướng đến báo trước về thời gian chưa xảy ra ở thời điểm dự báo phát ra, là sự phóng chiếu đến tương lai so với thời gian hiện tại được gắn với kĩ thuật phục bút, dự thuật; mặt khác, dự báo còn có một trạng thái ngược lại là hồi báo, là đứng ở thời điểm đã xảy ra sự kiện và quay trở lại quá khứ tìm những dấu hiệu đã xảy ra, báo trước về sự xảy ra của việc hiện tại. Hồi báo gắn với kĩ thuật, lối trân thuật hồi thuật.

4.3. Nghệ thuật thể hiện dự báo trong văn xuôi tự sự qua ngôn ngữ

4.3.1. Đặc điểm, công thức ngôn ngữ dự báo

Đặc điểm, công thức của ngôn ngữ dự báo theo khảo sát của chúng tôi được miêu tả thường dựa vào bốn yếu tố: màu sắc, mùi thơm, trạng thái của đường nét, hình ảnh so sánh. Trong những trường hợp đặc biệt như sự hiển thị của phúc thầm thì cả bốn yếu tố trên đều được nhà văn sử dụng, nhưng thông thường, chỉ có hai hoặc một yếu tố trên xuất hiện.

4.3.1.1. Công thức, kí hiệu dự báo mang kết quả tốt lành

1. Về màu sắc: xanh, đỏ, trắng, ngũ sắc. 2. Về mùi hương: hương thơm tho là tốt lành.. 3. Về trạng thái đường nét: trong cách tác giả miêu tả dự báo, nếu các thành tố, chi tiết được nhắc đến nguyên vẹn, lành lạnh, tròn đầy, vuông vức, ngay ngắn cân xứng, hài hoà, xuất hiện đúng vị trí.... thì điềm báo mang ý nghĩa tốt lành. 4. Về tên gọi và yếu tố so sánh: mang ý nghĩa cát tường, so sánh với con vật (rồng, phượng hoàng, rùa), sự vật thiên nhiên mang ý nghĩa tôn quý, thượng đẳng (hoa sen...).

4.3.1.2. Công thức, kí hiệu dự báo mang kết quả hung họa

1. Về màu sắc: đen, u tối, thảm đậm xuất hiện trong dự báo mang ý nghĩa báo điềm dữ. 2. Mùi: mùi hôi thối, tanh thường gọi cho ta nghĩ đến sự xú uế của rác rưởi, xác chết... xuất hiện trong các điềm dữ. 3. Trạng thái đường nét: gãy, cụt, chảy máu, sa, rơi rụng, lạc, hãm bị xem là cầm ki; mắt mát, thiều hụt, cụt là đại hung, nhất là phần sau liên quan đến hậu vận. 4. Tên gọi và yếu tố so sánh với những con vật, sự vật thiên nhiên không tôn quý, tầm thường (chó...)... báo điềm dữ. Trong các điềm gắn với sao (gắn với sự giáng trần xuống nhân gian), ngay tên gọi của sao cũng đủ cho ta biết điềm dữ: Thiên Cẩu, Nguyệt sát, Tử khí, Đại sát...

4.3.2. Giá trị, hiệu quả nghệ thuật của ngôn ngữ dự báo

4.3.2.1. Lớp ngôn ngữ chuyên ngành dự báo làm giàu có, phong phú ngôn ngữ văn học trung đại

Trong sáng tạo nghệ thuật nói chung, sáng tác văn học nói riêng, các nghệ sĩ thường có sự vận dụng rộng rãi, linh hoạt trí thức của nhiều ngành văn hóa nghệ thuật khác để sáng tạo hình tượng. Trong VXTSTĐVN, các nhà văn vận dụng lớp ngôn ngữ chuyên ngành của các môn huyền học dự báo như tử phong thuỷ, tướng số, *Kinh Dịch*...). Lớp ngôn ngữ chuyên ngành trên có lúc được nhà văn sử dụng nhiều, dày đặc, miêu tả, giải thích kỹ nhưng cũng có lúc chỉ nói thoáng qua. Cách sử dụng ngôn ngữ trên cho thấy tác giả là người không chỉ giỏi thơ văn mà còn rất uyên bác, am hiểu các ngành khác. Việc sử dụng loại hình ngôn ngữ này góp phần tạo nên sự giàu có cho văn chương nói chung và văn học trung đại nói riêng.

4.3.2.2. Sự mã hoá ngôn ngữ dự báo tạo nên sự ẩn mật, mơ hồ, huyền bí của thông tin dự báo

Sự mã hoá của ngôn ngữ dự báo dẫn đến việc: thường thông tin, kết quả của dự báo thường khó đoán, được giấu kín, ẩn mật, không được biết đến, có tính phổ thông, rộng rãi (trừ khi được giải ra rồi). Đặc điểm ngôn ngữ này của dự báo được thể hiện rõ ở các mặt sau: Thường xuất hiện bằng lối văn tự chữ Hán dưới dạng câu thơ, bài thơ. Ý nghĩa, lời giải không phải lúc nào cũng dễ đọc ra. Muốn

giải dự báo, phải vừa có tri thức về văn tự, vừa có tri thức về văn hoá, xã hội, chính trị và mảng dự báo (âm dương ngũ hành, số thuật, phuơng thuât...).

Tiêu kết chương 4

Trong chương này, luận án đi sâu nghiên cứu hình thức biểu hiện, giá trị nghệ thuật của dự báo. Về nhân vật, luận án đã phân loại và phân tích đặc điểm của nhân vật dự báo: nhân vật mang chức năng dự báo và nhân vật nhận được dự báo. Dự báo đã tham gia vào quá trình tạo dựng nhân vật thể hiện rõ qua tạo tác chân dung nhân vật, ảo hoá xuất thân, hành trạng, cái chết nhân vật, xác tín hoá thông tin về nhân vật. Về không gian – thời gian nghệ thuật dự báo, chúng tôi đã tiến hành phân loại, phân tích các kiểu loại, biểu hiện, đặc điểm, bút pháp của từng kiểu loại không gian – thời gian dự báo, gắn với nền cảnh và nhân vật xuất hiện. Dấu ấn nghệ thuật của dự báo còn để lại ở mặt ngôn ngữ. Đặc điểm, công thức chung của ngôn ngữ dự báo dựa trên màu sắc, mùi hương, trạng thái và yếu tố được so sánh, tuy vậy, chúng khác biệt nhau trong biểu hiện trong công thức báo điều lành hay điều hung. Sự xuất hiện của lớp ngôn ngữ dự báo không những làm phong phú, giàu có thêm ngôn ngữ VXTSTĐVN đồng thời tạo nên sự mờ huyền bí làm tăng sức hấp dẫn của thông tin dự báo.

KẾT LUẬN

1. Dự báo là một hoạt động phổ biến trong các nền văn hoá nhằm tránh hoạ cầu may, được phát triển từ thời nguyên thuỷ, trung cổ, một số hình thức dự báo vẫn được tồn tại và sử dụng đến ngày nay. Sự đa dạng của các nền văn hoá là một trong những nguyên nhân tạo nên sự phong phú, sinh động và phức tạp của dự báo. Con đường phát triển của dự báo cũng là con đường phát triển của tư duy loài người từ bị động đến chủ động vượt thoát phần nào khỏi sự phụ thuộc vào thiên nhiên. Bước đường, hình thức của dự báo trên từ đời sống đi vào văn học như một chất liệu kiến tạo nên nội dung và hình thức tác phẩm. Trong VXTSTĐVN, dự báo xuất hiện trong 245 tác phẩm/ 738 tác phẩm được khảo sát (chiếm 33,19%), thậm chí, trong đó có nhiều tác phẩm có sự xuất hiện lặp lại hoặc kết hợp nhiều phuơng thức dự báo khác nhau. Đây là một hiện tượng đáng lưu tâm, nghiên cứu.

2. Qua tìm hiểu dự báo thế giới, đặt trong sự so sánh phuơng Tây và phuơng Đông, có thể thấy, về hệ hình thì dự báo thế giới có sự tương đồng về dạng loại (dựa vào dấu hiệu có sẵn, dựa vào tiếp xúc thế giới siêu nhiên, dựa vào các phuơng pháp nhân tạo), tuy nhiên, do chịu sự chi phối, ảnh hưởng của văn hoá mà mỗi nơi có những biểu hiện và cách lí giải dự báo khác nhau. Ở Việt Nam, dự báo đã ra đời từ rất sớm với các phuơng thức, kiểu loại phong phú, đa dạng. Hệ thống dự báo của người Việt, về cơ bản được tiếp thu từ truyền thống dự báo của Trung Hoa.

Tuy nhiên, trong quá trình tiếp nhận, người Việt cũng có những biến đổi nhất định để phù hợp, tương thích với văn hoá nước ta. Đồng thời, người Việt cũng sáng tạo cho riêng mình những hình thức dự báo riêng, mà tiêu biểu và nổi tiếng nhất là bói Kiều.

3. CPTDB xuất hiện trong VXTSTĐVN không phải là hiện tượng có tính ngẫu nhiên mà nó là kết quả, là biểu hiện trên bề mặt của tảng băng trôi của nhiều yếu tố khách quan và chủ quan, của nội sinh và ngoại nhập mà cụ thể là các tiền đề kinh tế, văn hoá, xã hội thời trung đại, truyền thống văn học dân gian nước nhà, ảnh hưởng của văn học Trung Quốc và chính bản thân đặc điểm văn học trung đại.

4. Về mặt nội dung, CPTDB đã góp phần phản ánh thực trạng đời sống người dân, chuyện thi cử quan trường và vấn đề mối quan hệ giữa thần quyền và vương quyền. Nội dung thứ hai của dự báo trong VXTSTĐVN là quan niệm về tư tưởng và đạo đức mà trọng tâm vấn đề là quan niệm về Đức – Phúc của người Việt. Đức của đế vương cũng được các nhà văn đế cập qua CPTDB. Đức tốt được biểu hiện qua hệ thống diêm lành, thất đức thường xuất hiện diêm dữ. Giá trị nội dung, văn hoá của dự báo còn thể hiện ở dấu ấn văn hoá bản địa, được biểu hiện rõ các hình tượng, kí hiệu về động vật, thực vật xuất hiện trong dự báo.

5. Dự báo trong VXTSDTĐVN không chỉ tham gia vào nội dung mà còn góp phần kiến tạo hình thức văn bản trên các mặt chủ đạo như nhân vật, không gian - thời gian nghệ thuật và ngôn ngữ. Về nhân vật, chúng tôi đã phân loại và phân tích đặc điểm của nhân vật dự báo: nhân vật mang chức năng dự báo (bao gồm: nhân vật kì ảo, nhân vật môi giới hai thế giới thực ảo và nhân vật bình phàm) và nhân vật nhận được dự báo (bao gồm: nhân vật thánh nhân, quân tử và nhân vật bình phàm). Dự báo đã tham gia vào quá trình tạo dựng nhân vật thể hiện rõ qua bút pháp (ảo hoá xuất thân, hành trạng và cái chết của nhân vật), qua tạo tác chân dung nhân vật, xác tín hoá thông tin nhân vật qua thủ pháp đồng lặp, nối; kết hợp nhiều dự báo. Về không gian – thời gian nghệ thuật dự báo, xét về kiểu loại không gian – thời gian đặc trưng, nền cảnh xuất hiện dự báo thì sông nước, đền, chùa, am, miếu là không gian tiêu biểu còn đêm và thời điểm có tính chất bất thường là thời gian tiêu biểu; xét theo nhân vật được dự báo thì không gian vũ trụ, thời gian lịch sử gắn với nhân vật thánh nhân, quân tử còn không gian sinh hoạt và thời gian mang tính cá nhân. Khi miêu tả không gian – thời gian dự báo, các tác giả sử dụng bút pháp lặp lại, kéo dài trong miêu tả thời gian và ảo hoá không gian thực và thực hoá không gian ảo trong miêu tả không gian. Dự báo có vai trò quan trọng trong xây dựng không gian – thời gian nghệ thuật thể hiện ở sự dịch chuyển không gian và co duỗi thời gian. Dấu ấn nghệ thuật của dự

báo còn để lại ở mặt ngôn ngữ. Đặc điểm, công thức chung của ngôn ngữ dự báo dựa trên màu sắc, mùi hương, trạng thái và yếu tố được so sánh, tuy vậy, chúng khác biệt nhau trong biểu hiện trong công thức báo điều lành hay điều hung. Sự xuất hiện của lớp ngôn ngữ dự báo không những làm phong phú, giàu có thêm ngôn ngữ VXTSTDVN đồng thời tạo nên sự mơ hồ huyền bí làm tăng sức hấp dẫn của thông tin dự báo.

6. *Kinh Dịch* bắt đầu bằng hai quẻ *Càn*, *Khôn* gốc của vạn vật, ở giữa là hai quẻ *Hàm* và *Hàng* chỉ đạo vợ chồng, gốc của xã hội và kết thúc bằng hai quẻ *Kí Té* và *Vị Té* chỉ sự việc đã xong rồi mà vẫn chưa hoàn thành. Sự xếp xép trên cũng phản ánh vòng tuần hoàn trôi chảy của việc trời, việc người cứ tiếp diễn mãi không có điểm kết thúc. Trong quá trình thực hiện đề tài, chúng tôi nhận thấy còn nhiều vấn đề liên quan vẫn chưa được đề cập hoặc giải quyết thấu đáo như dự báo trong các giai đoạn VXTSTD, so sánh dự báo trong VXTSTDVN với văn xuôi tự sự Trung Quốc, Triều Tiên, Nhật Bản; việc nhìn nhận, so sánh dự báo trong sự so sánh giữa VXTSTD với văn bản tự sự... Dẫu vậy, với chúng tôi, sự khuyết thiếu đó lại một lời vãy gọi đầy quyến rũ, cho nhiều vấn đề được đặt ra mà chúng tôi hi vọng có điều kiện được theo đuổi trong những công trình tiếp theo như: sự chuyển hoá của dự báo từ văn học dân gian đến văn học hiện đại; kí hiệu học dự báo; những nghiên cứu chuyên biệt dưới góc nhìn văn hoá, phân tâm học dự báo... Vì thế, có thể xem luận án này mang tính chất tiền đề, “tiên báo” cho những công trình chuyên biệt nghiên cứu về dự báo trong tương lai.

DANH MỤC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ ĐÃ CÔNG BỐ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN

A. BÀI BÁO

1. Trần Thị Thanh Nhị (2010), “Giác mơ và những hành trình khám phá”, *Tạp chí Khoa học và giáo dục*, Trường Đại học Sư phạm – Đại học Huế, Số 03 (15), tr. 121-129.
2. Trần Thị Thanh Nhị (2012), “Motip giấc mộng trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam và sự phản ánh tín ngưỡng sùng bái tự nhiên”, *Kỷ yếu hội thảo khoa học Nghiên cứu và dạy học ngữ văn trong bối cảnh ngày nay*, tr. 133-143.
3. Trần Thị Thanh Nhị (2012), “Mộng trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam và mối quan hệ với các thành tố văn hoá tâm linh”, *Kỷ yếu hội thảo khoa học Cán bộ trẻ các trường Đại học sư phạm toàn quốc lần thứ hai*, Nxb Đại học Huế, tr. 401-413.
4. Trần Thị Thanh Nhị (2013), “Khảo sát các biểu tượng tính dục gắn với mộng trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam”, *Tạp chí Khoa học*, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, số 49(83), 8-2013, tr.109-115.
5. Trần Thị Thanh Nhị (2014), “Không gian nghệ thuật trong văn chương chịu ảnh hưởng đạo Mẫu (Khảo sát trong văn học dân gian và trung đại)”, *Tạp chí Khoa học*, Đại học Huế, tập 93, số 5, tháng 7, tr. 229-237.
6. Trần Thị Thanh Nhị (2014), “Tìm hiểu một số đặc điểm đạo Mẫu trong thể loại chầu văn”, *Tạp chí Khoa học và giáo dục*, Trường Đại học Sư phạm Huế- Đại học Huế, số 02(30), tr. 40-47.
7. Trần Thị Thanh Nhị (2015), “Nhân vật Cao Biền trong văn học Việt Nam từ góc nhìn văn hoá phong thuỷ”, *Kỷ yếu hội thảo khoa học Cán bộ trẻ các trường Đại học sư phạm toàn quốc lần thứ năm*, Nxb Giáo dục Việt Nam, tr. 205-215.
8. Trần Thị Thanh Nhị (2016), “Dấu ấn tư tưởng phong thuỷ trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam”, *Tạp chí Khoa học*, Trường Đại học Thủ đô, số 9, tháng 10/2016, tr. 51-61.
9. Trần Thị Thanh Nhị (2016), “Tính chất kí hiệu của điem trieu trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam”, *Kí hiệu học – Từ lí thuyết đến ứng dụng trong nghiên cứu và dạy học ngữ văn (Kỷ yếu hội thảo khoa học Quốc gia)*, Nxb Giáo dục Việt Nam, tr. 317-32.
10. Trần Thị Thanh Nhị (2017), “Phân loại và đặc điểm các phương thức dự báo trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam”, *Tạp chí Nghiên cứu văn học*, số tháng 3, tr. 57-67.
11. Trần Thị Thanh Nhị (2017), “Các phương thức dự báo trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam nhìn từ vai trò cung cống nền vương quyền”, *Nghiên cứu và giảng dạy ngữ văn trong bối cảnh đổi mới giáo dục (Kỷ yếu hội thảo Quốc gia)*, Nxb Đại học Huế, tr. 291-301.

12. Trần Thị Thanh Nhị (2017), “Kiểu nhân vật thầy địa lí (phong thuỷ) trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam”, *Tạp chí Khoa học*, Đại học Huế, số tháng 5, tr. 5-19.
 13. Trần Thị Thanh Nhị (2017), “Khảo sát thời gian nghệ thuật gắn với các phương thức dự báo trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam”, *Tạp chí Khoa học*, Đại học Thủ đô, số tháng 2, tr. 70-80.
 14. Trần Thị Thanh Nhị (2017), “Nhân vật trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam dưới góc nhìn tinh thần”, *Tạp chí Khoa học*, Đại học Sư Phạm Hà Nội, số tháng 2, tr. 34-41.
 15. Trần Thị Thanh Nhị (2017), “Vấn đề ma thuật, bùa chú trong các phương thức dự báo dưới góc nhìn văn hóa (Khảo sát trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam)”, *Tạp chí Khoa học*, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, tập 14, số 5 (2017), 13:19, tr. 29-41.
 16. Trần Thị Thanh Nhị (2017), “Dấu ấn sùng bái tự nhiên trong các phương thức dự báo (Khảo sát trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam)”, *Tạp chí Khoa học và công nghệ*, Trường Đại học Khoa học Huế, tập 9, số 2, (06), tr. 31- 42.
 17. Trần Thị Thanh Nhị (2017), “Một số nội dung tiêu biểu của các phương thức dự báo trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam”, *Kỷ yếu hội thảo Nghiên cứu sinh*, Đại học sư phạm Hà Nội, tr. 98-107.
 18. Trần Thị Thanh Nhị (2017), “The Theoretical cultural foundation of warning signs in Vietnamese medieval narrativeprose: a survey”, *Tạp chí Khoa học*, trường Đại học Sư Phạm Hà Nội, số tháng 5, tr. 65-73.
 19. Trần Thị Thanh Nhị (2017), “Hiện tượng dự báo thông qua lén lồng trong Văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam”, *Tạp chí Khoa học và giáo dục*, Trường Đại học Sư phạm Huế- Đại học Huế, số 03(43), tr. 34-44.
 20. Trần Thị Thanh Nhị (2017), “Dấu hiệu biểu hiện Cát – Hung trong các phương thức dự báo từ góc nhìn văn hóa (Khảo sát trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam)”, *Tạp chí Khoa học xã hội miền Trung*, 03(47), tr. 64-73.
 21. Trần Thị Thanh Nhị (2017), “Đức của đê vương nhìn từ các phương thức dự báo (Khảo sát trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam)”, *Tạp chí Khoa học*, Trường Đại học Sài Gòn, số 33(58), tháng 10, tr. 133-143.
 22. Trần Thị Thanh Nhị (2017), “Dự báo qua thực vật, động vật trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam từ góc nhìn phê bình sinh thái”, *Kỷ yếu hội thảo quốc tế Phê bình sinh thái tiếng nói bản địa, tiếng nói toàn cầu*, Nhà xuất bản Khoa học xã hội, tr. 469-493.
- B. ĐỀ TÀI KHOA HỌC**
23. Trần Thị Thanh Nhị (2013), *Đặc điểm bộ phận văn học Việt Nam ảnh hưởng tín ngưỡng Mẫu (khảo sát từ thế kỷ XVII đến XIX)*, Đề tài nghiên cứu khoa học cấp Trường, Nghiệm thu tháng 12 năm 2014, mã số T.13-XH – 04.
 24. Trần Thị Thanh Nhị (2015), *Các phương thức dự báo trong văn xuôi tự sự trung đại Việt Nam dưới góc nhìn văn hóa*, Đề tài nghiên cứu khoa học cấp Trường, Nghiệm thu tháng 12 năm 2016, mã số T.16-XH-05.

**MINISTRY OF EDUCATION AND TRAINING
HANOI NATIONAL UNIVERSITY OF EDUCATION**
.....o0o.....

TRAN THI THANH NHI

**DIVINATION IN VIETNAMESE MIDDLE-AGE NARRATIVE
PROSE: CONTENTS AND EXPRESSION METHODS**

**Special: Vietnamese literature (Medieval Literature)
Code: 62.22.01.21**

SUMMARY OF PH.D DISSERTATION

Hanoi, 2018

**The study is completed in
HANOI NATIONAL UNIVERSITY OF EDUCATION**

Scientific instructors:

Professor Dr. Tran Ngoc Vuong

University of Social Sciences and Humanities

Vietnam National University

Associate Professor Dr. Vu Thanh

Institute of Literature - Vietnamese Academy of Social Sciences

Reviewer 1: Associate Professor Dr. Phan Trong Thuong

Institute of Literature - Vietnamese Academy of Social Sciences

Reviewer 2: Associate Professor Dr. Nguyen Thi Chien

University of Culture

Reviewer 3: Associate Professor Dr. Nguyen Thanh

Hue University of sciences – Hue University

The dissertation is defended at PH.D Dissertation Evaluation Council

Hanoi University of Education

...hour, month day 2018

The dissertation can be found in:

- Information – Library Center of Hanoi University of Education
- Vietnam National Library

Proposed Dissertation Title:**DIVINATION IN VIETNAMESE MIDDLE-AGE NARRATIVE PROSE:
CONTENTS AND EXPRESSION METHODS****1. Origination of the topic**

1.1. Divination originated from the culture and entered the literary works, so the study of divination in literature is also a pathway to study the cultures of the nation and the world. In this literary phase, being influenced by cultural factors, a particular system of divination methods with bold identity of the nation and the East, reflecting the modern thinking has originated. This is also partly interested by researchers in the study of literature and culture. Our dissertation with the theme: Divination in Vietnamese middle-age narrative prose: Contents and expression methods is also a cultural approach on the subject.

1.2. The divination methods appear in Vietnamese middle-age narrative prose (VMANP) under many types and sub-types with large numbers, diverses. The reason for this is that the divination methods themselves are inherently complex and difficult to classify. When entering a literary work, the authors sometimes refer to glance, but sometimes use many specialized words in divination that somehow prevent the reception of the popular readers. From this fact, it becomes necessary to understand, classify, and find the formulas of divination methods in VMANP.

1.3. It can be seen that there is a lack of specialized research on divination, research to classify the divination methods (common and particular), or research in the study of the founding principles of divination in culture, the study of the premise for divination to occur in literature, the study of hidden values and Vietnamese cultural mark in the methods of divination... Our dissertation aims at ameliorating the research picture of the divination methods which currently has many shortcomings.

1.4. Divination holds dual missions in literature in general and in VMANP in particular. The divination methods takes on two functions: participating in content creation (the meaning of the work), (the beauty itself), and participating in the form of the work (also the path leading to the beauty), creating a multi-dimensional aesthetic value for the work. Therefore, divination in literature is both a matter of content and also an issue of art. It is from this reason that the aim of our research is to study both aspects: the content of divination and expression methods.

1.5. Middle-age narrative prose is an important part of the Literacy Program at high school and University (Faculty of Philology). Middle-age literature in

general and Middle-age narrative prose in particular, due to the characteristics of the type, are difficult to be received, so our subject contributes to providing and deciphering the literary and cultural knowledge so that the access can be easier.

2. Subjects and scope of study

2.1. Research subjects

The dissertation focuses on the basic issues in the content and mode of expression of forecasting issues in the VMANP. Divination in the VMANP includes Feng Shui, Yijing, numerology, dreaming, horoscopes, contact with the supernatural world... This is a complex scientific object, however, under the diverse pen of writers, the forecast has narrowed the narrow vocabulary, they appear quite lively, easy to understand.

2.2. Research scope

+ Scope of Document: VMANP: The scope of material used mainly for research is the collection of four Han scripts - “*Tổng tập tiêu thuyết chữ Hán Việt Nam*” written by Tran Nghia. In addition, we conduct comparative comparisons with others collection of three Han scripts “*Truyện truyền kì Việt Nam*” edited by Nguyen Hue Chi and also three collections of Han scripts “*Văn xuôi tự sự Việt Nam thời trung đại*” written by Nguyen Dang Na.

+ Scope of content: Divination in the VMANP are varied. However, the dissertation is directed to the divination methods including: omen, feng shui, dreaming, physiognomy, Yijing, horoscopes, divination in general and towards the divination of individuals (living/dead, diseases, conditions ...) and communities (natural disasters, enemy fighting, dynasty replacement...).

3. Objectives and research missions

3.1. Objectives of the study

The dissertation aims at studying the divination methods in the VMANP: the content of divination and expression methods.

3.2. Research missions

3.2.1. Studying the premises for the constitution of divination in the VMANP such as cultural, historical – social, literary backgrounds...

3.2.2. Establishing the content of divination in the VMANP, from which systematizing and classifying the the divination in the VMANP in the 245 works (appear divination) in total 278 works (examined).

3.2.3. Studying the contents and ideas of the divination methods in the VMANP such as: contents reflecting the social life, middle-age thoughts, disputes, affirmations and cultural differences in the society of Vietnam in comparison to China

3.2.4. Studying the expression methods and art of the divination methods such as: types of characters (divining characters and divined characters); specific divination spaces; position, role, characteristics of divination in the middle-age narrative genres; characteristics of the languages in divination.

4. Research Methodology

We use a variety of methods, among which the following methods are used primarily: Interdisciplinary Approach, Comparative Literature Approach, Discoursing Approach. In addition, the thesis also uses the combination of methods and scientific operations such as statistics, classification, analysis, structure, system...

5. Contribution of the dissertation

5.1. Proposing the concept of divination in the VMANP with concrete modalities

5.2. Surveying and systemizing the divination methods in VMANP, thereby identifying and classifying them according to types and content of divination.

5.3. Studying the content of divination reflected in the VMANP systematically, analysing the values of the middle-age cultural thought of the Vietnamese culture.

5.4. Clarifying the art form of the divination method in the VMANP concentrating on such issues as classification and characterization of predictive character types; role, value of the forecast in character building. Studying specific time-space for the occurrence of divination (water space, temples, pagodas; night time, abnormal time...); describing art of forecasting space - time; artistic value role of forecasting in the construction of art space - time. Study of characteristics, predictive language formulas and their role in the VMANP.

6. Structure of the dissertation

In addition to the Introduction, Conclusion, List of references, Appendix, the main contents of the dissertation are implemented in four chapters:

Chapter 1: Overview of the research situation

Chapter 2: Foundations, Premises for the formation, identification and classification of divination in Vietnamese middle-age narrative prose

Chapter 3: Value of contents and thoughts of divination in Vietnamese middle-age narrative prose

Chapter 4: Form of expressions and artistic value of divination in Vietnamese middle-age narrative prose

MAIN PART

Chapter 1

OVERVIEW OF THE RESEARCH STUDY AND THEORETICAL FOUNDATIONS

1.1. Divination in different cultures in the world and the divination concepts

1.1.1. Definition of divination, divination methods

There are some ways to define of divination in Vietnam and other countries. From the definitions we can (may be) understand that divination is the act of knowing and predicting the future (passive and active) of man through a number of ways from observing the phenomena available to creating other methods to explore the future (when there are no signs available) based on the help of the divine and also the analytical ability of man.

There are several popular divination methods around the world, such as astrology, dreaming, but most of all, divination methods are different in different cultures. Almost divination methods bring spiritual colors.

There are some ways to define of divination in Vietnam and other countries. From the definitions we can understand that divination is the act of knowing and predicting the future (passive and active) of man through a number of ways from observing the phenomena available to creating other methods to explore the future (when there are no signs available) based on the help of the divine and also the analytical ability of man.

There are several popular divination methods around the world, such as astrology, dreaming, but most of all, divination methods are different in different cultures. Almost divination methods bring spiritual colors.

1.1.2. Divination in the world

Divination appears in the cultures in the world under diverse types. Depending on the natural conditions of living, religious beliefs, there are different ways of thinking, forming, implementing, and answering the questions relating to divination. Over time, there are two mainstreams in divination: revelation and human-made. Revelation is to wait for the signs from heaven or the gods passively, and human-made are the forms that are actively created by man for the information of the future. According to Paul O'Brien research, there are five popular divination systems in the world: Astrology, Physiognomy, Tarot and Rune letter. Forecasts in China have a profound effect on Vietnam's forecast.

1.1.3. Divination in Vietnam

According to Dao Duy Anh, in the Vietnam history of culture, Section XIII –Divination methods are classified into the following categories: 1. Feng Shui, 2.Boc phe: There are three types: “Thi boc” or “Boi co thi”, “Mai hoa boc” or “Boi chiet tu”, “Kim tien boc” or “Boi gieo tien”, 3. Physiognomy, 4. Divination:

“Nham don”, “Xin the”, “Phu tien”, “Cau dong cot”, “Xem chan gio”... There are also “Boi Kieu”, yin and yang divination, betel leaves divination, chicken legs (based on five elements).

1.2. Theroretical framework of the subject

1.2.1. General theroretical framework

1.2.1.1. Poetics study under cultural view

1.2.1.2. Poetics study

1.2.2. Theroretical framework for divination methods and middle-age narrative prose

1.2.2.1. Theroretical framework for divination methods

The fundamental and crucial theoretical framework for the formation, existence and deciphering of divination methods include: Yin and Yang, Five Elements, “Thien can dia chi”, Unified Universal Information and “Ma thuat vi luong”.

1.2.2.2. Middle-age narrative prose - Name and classification

According to the viewpoint of Nguyen Dang Na, based on the scale and nature of the literay work, we can emporarily classify the Vietnamese middle-age narrative prose into: Novel, story and memoir.

1.3. Overview of the research situation

Divination methods in the VMANP have not received much attention and interest from researchers. In general, the studies on divination methods lack both general studies and specific ones, such as the characteristics and of a particular divination method in VMANP. However, there are some research study on dreaming in which there are some parts refer to divination. In general, researches on divination in the VMANP have the following mainstreams: specifically we have: referring to the divination when studying individual authors and works: there are works by Pham Tu Chau, Nguyen Huu Su, Tran Quang Duc ... It can be seen that the referring to the divination when studying individual authors and workshas not been noticed by the researchers. Referring to the divination methods when studying collections: there are works of Nguyen Huu Son, Nguyen Kim Chau, Vu Thanh, Nguyen Thi Dung, Do Thi My Phuong ... There are very few works mentioning the divination methods in studying the composition of a specific author. According to our survey, there are a handful of writings of wirters such as Tran Ngoc Vuong, Le Thu Yen ... Referring to the the divination when studying the narrative prose genres: This is the mainstream with richest number of works. We can name BLRiftin, Tran Nghia, Nguyen Dang Na, Tran Nho Thin, Nguyen Thi Kim Ngan, Do Thi My Phuong ... There is a lot of research in the form of stories and collections rather than in a specific work because the data is richer. The collections with many divination methods that attire researchers' attention are *Thiền uyển tập anh*, *Truyền kì tân phả*, *Lan trì kiến văn tập*. Thus, it can be seen that when studying the Vietnamese middle-age narrative prose, researchers have

discovered the elements, details and methods of divination in this genre. Divination have been identified by researchers as: physiognomy, feng shui, omen ... Divination methods have contributed significantly to the value of the VMANP in terms of content and forms of expression. In particular, the content of the research is mainly in the content of thought and culture and the art in the research is mainly the art of character building and the use of fantasy elements. Referring to the the divination methodswhen studying the literature history (period, era), there are the works of Tran Ngoc Vuong, Tran Dinh Su, Nguyen Dang Na ... Relating to the Study of the specific phenomena divined in the VMANP, there is no special research in a particular divination method, however there are some writings by author Le Thu Yen, who has taken the divination as the subject of survey ... In summary, there are the following mainstreams to be considered in the research: 1. To view the divination as one of the manifestations of the magical elements, thereby helping the writer convey their view on the world and reflect the reality. 2. To research divination from the spiritual culture of the Vietnamese people. 3. To research divination from the perspective of poetics study.Among the subjects, dreaming is of the greatest interest of the researchers. Besides dreamings, the researchers also interested in contacting with the supernatural world, omen and feng shui. In addition, the predicted through physionomy appear quite few, but these works have many new ideas and findings in the art of character building.Other methods of forecasting, such as Kinh Dich, Thai At, Luc Nham, Don giap have not been studied by researchers.The above works have solved the following questions: Firstly, it pointed out that in the VMANP the writers were conscious of using the divination methods and have used a wide variety of types of divination. The middle-age writers acquire these elements primarily through folklores. Secondly, in terms of content, the divination methods somehow reflect the cultural and spiritual life of the Vietnamese people (beliefs in charms, magic, divination), they see the present and the future as determinantsand they want to know them in advance. Thirdly, in terms of art, the works have also shown that middle-age writers inherit the divination motifs from folklores, they inherit and create the diving character types at the same time. As such, there are many issues to be resolved, such as the basis, the theory underlying the appearance of the divination methods, whether the divination methods reflect middle-age thoughts, language problems, genres, and so on. We will address these issues in the next chapters of the dissertation.

Conclusion of Chapter 1

In the above, we have presented an overview of forecasts in the world, in China, Vietnam and the situation of forecasting research in the VMANP as well as theoretical background of forecasting in the VMANP. The guidance of the forecast in the VMANP should be exploited. Divination methods in the cultures of the

world have similarities and differences. China is a nation of diverse forms of forecasting and has profoundly and strongly influenced the forecasting system of other ethnic groups, including Vietnam. Vietnamese people influenced the divination methods of China also have their own divination methods some of which most typical is “Bói Kiêu”. The divination methods system is complex, but based on a number of fundamental theories such as yin and yang, five elements, “thien can dia chi”, unified universal information and “ma thuat vi luong”. They have a key role in helping us understand precisely the expression and the results of the divination in the work. Researchers in their works partly solved some of the problems of ideological content and art form of forecasting. However, there are too few specialized studies.

Chapter 2:

PREMISES OF THE FORMATION, IDENTIFICATION AND CLASSIFICATION OF DIVINATION IN VIETNAMESE MIDDLE-AGE NARRATIVE PROSE

2.1. Facility, the premise for the divination in Vietnamese middle-age narrative prose

2.1.1. History - social, cultural

2.1.1.1. History, society

The centralized feudal monarchy is the actual embodiment of Vietnamese history for ten centuries. Feudalism soon saw the power of kingship not only in the law, but also in the theocratic, spiritual. The anecdote of exotic origins, high-ranking generals, predestined predecessors, supported by the god of victory ... spread not only through word of mouth, but also by chronicle, history. On the other hand, there is no denying the reality of the literature in a crisis and volatility period of the feudal class is the explosion of growth at the the culmination of a series of novels with magical elements. The writers found way to the metaphysical world to compensate for the loss of the present, to answer the questions that can not be explained by the reality. Also through the magical world, writers skillfully reflect and re-present the life of the contemporary and partly predicts the changes of that reality without any fear of the censorship authorities. Political, social and cultural relations with China were also an important factor in the formation of divination.

2.1.1.2. Divination bearing indigenous cultural colors

Influenced by indigenous cultural beliefs: The basis of indigenous beliefs is based on the wet rice civilization, of the agricultural origin of culture, the most vital of which is the polytheism (including god spirit, ID). In the minds of the ancients, gods are not far from human life but seem to follow every human action and thought, from that they lead, reward, punish, or give signs to tell people the right things. The polytheism does not only manifest itself in the natural divine system,

but also through the divine system which extends the range from the family space to the ancestor, the land, the royal, the national heroes. In all, ancestor worship and worship of national heroes are particularly important.

Influences of Confucianism, Buddhism, Taoism: From history point of view, confucianism is not the source of the forecast. The philosophical view point of Khong Tu is agnostic with the "ancient spiritual soul". This agnostic attitude is clearly evident in Tuan Tu who is heir of Khong Tu. Confucianism in the Han Dynasty with the arrival of Dong Trong Thu brought Confucianism in a different direction, not as rational as before, but somewhat idealistic with such theories as relativism, unity. One of the important issues in it is talking to the king and the heaven mandate. Be subject to heaven or merit, the sky will appear good signs of congratulations or praise. On the contrary, the king does not have the right to repair the country to weaken, the people are sad, the sky will show disagreement or punishment by natural phenomena such as earthquakes, eclipse, storms. This is one of the premise for the forecast appearance. Buddhism is a religious religion. However, gradually entering the life, with the concept of pure culture, penetration into people's lives to spread buddhism, the monks also studied more about the mystics to help sentient beings, and partly through which propaganda and teaching about Buddhism. On the other hand, Buddhism blossomed into Vietnam under the domination of indigenous belief culture and on the one hand was blending with Taoism which contributed to the foundation of the methods of divination. Besides the theory of life, the life after death and the problem of rebirth of the Buddha has opened for the medieval literature a rich source of thinking. Courism: Coming into Vietnam with full of two counts Fairies and Witches. On the basis of the sacrifice of magic, the cult of magic of the Vietnamese people Dao immediately find the similarity, so quickly penetrated into the local faith class. Divination, seeing the Taoist Feng Shui became popular in the spirit of the Vietnamese people.

2.1.2. Literary establishment

2.1.2.1. *The source of folklore*

About the content, ideas, subjects, topics exploited by folk literature, they were written about poor students, unhappy boys / girls with the motif of goddess of dreams, aiding the throne/ as a queen, divinely assisted to help find the wife, the dialogue of the living and the dead. In it, the elements of portents like dream are exploited by folk authors. When entering medieval literature, the authors continue to exploit these predictive elements, especially in the group of study writing examinations. Participating in the formula for writing about historical figures with meritorious services to the nation: antecedent - talent and virtue - Career - Miracle Death - Epiphany, "am phu"- ordained, in all, the header "antecedent" and the second from last, the "epiphany, am phu" of the structure were created by the folk

writer and then being inheired and studied by the Middle Age authors, is to use elements, forecast details such as dreams, Feng shui to praise. In terms of art, the phenomena, modes of divination go into folklore, become literary motifs such as the dream of victory, the dream of accession.

2.1.2.2. Tradition of forecasting in Chinese literature

Chinese literature plays a very important role, greatly influencing Vietnamese literature.. The Chinese historiography has used the mythical, fiction predicament that predictors call theorists. Is a legal document. This stems from the "favorite genre" in Chinese literature that has a curious tradition, such as "non-transmissive". The introduction of the monster, Chinese propaganda is one of the factors that make up the story of Vietnam. It is easy to see the similarities of the plot, the motif, the type of character... and especially the use of futuristic details, in which many details relate to future forecasts.

2.1.2.3. The subjective elements of the medieval literature

The author, the creative force, is the creator of literary values. In the flow of literary history, the emergence of each type of literature will correspond to each type of creative author. The major narrative authoritative forces are primarily monks and novices. . The worldview, the concept of creation, the creative goal, the mode of their performance, specifically affect the composition. Characteristics of the medieval literature such as type of function that affected by religiousness, faith, are also one of the foundations of divination

2.2. Recognize and classify forecasts in the Vietnamese Middle Ages narrative prose

2.2.1. Recognize, classify forecasts by formation and technique

2.2.1.1. Prophecy

About forecasting techniques, prophets are types of forecasts that are not dependent on techniques, methods, props, or a predetermined theory. Prophets know the future because of the practice, the virtue of the religious practice of a certain religion. Others have special ability, they do not learn that, born is inherently different people. Some prophets encountered a situation in which the body becomes special, capable of clairvoyance, touching heaven and earth, gods, knowing the future.Or some people encountered a situation in which the body becomes special, capable of clairvoyance, touching heaven and earth, gods, knowing the future. Prophets often belong to religious or fairy-tale forms.

They have a similarity element, a fact that is known not from human intellect but inspired by the supernatural. However, the two subcategories within this group are different. Prophecy tends to human activity, contact with the supernatural world is primarily the work of the divine and human being is a mean of transmission.

2.2.1.2. Contact with the supernatural world

By an unintended or intentional connection, the human mind is controlled by a spiritual force (good or evil), from which to know the future, the perspective, the revelation. Predictions through contact with the supernatural world come in many forms, and each form has its own predictive forms and techniques. The supernatural world enters the human body and presents the forecasting information (two subgroups) : medium that predictions based on human form are active and willing to give his body to the god of the cross to speak to the future and « óp đồng »: predictions that information received when the gods, demons ... automatically enter the human body (completely passive psychologically unprepared) and the form is predicted by contact with the supernatural world (not through entering the human body) (including small sub-groups: the character receives direct information from the supernatural world, the random character receives information through the story of characters in the supernatural world).

2.2.1.3. Omen

Omen is often supernatural or spiritual, of a future event. Omen is different from other types of forecasts that it is completely spontaneous, appearing randomly, which humans can not beg or ask gods for a signal. Omen mainly occur in the form of natural phenomena, but there are also some cases that occur in humans as well. The secret of omen lies on the emblem, based on the state placed in a given spatial and temporal context. These types of omens have their own symbols based on shapes, colors, types, states, properties to judge, resulting in good or bad results. These regulations are often influenced by culture and beliefs of regional and ethnicity. In the Vietnamese Middle Ages narrative prose, the omen system has major groups such as: based on the signs of plants and animals, natural phenomena and human.

2.2.1.4. Dreaming

Dreaming: is the form of viewing future information through the meaning of the dream. There are types of dream in Vietnamese Middle Age narrative prose: gift (donation, gifts (children, son, wife)) for reward, assistance ...; Dangerous warning; Dreaming ahead, promising dreams, scolding and threatening, dream healing, life help. The appearance of the dream motif is always accompanied by the explanation of the dreaming. Dreams are explained by: direct interpretation of the image in the dream called "direct dream"; explain in detail the dream image (there are many methods such as: extract, symbol, type ...); "phản mong", reversing meaning in the dream.

2.2.1.5. Physiognomy

This is a type of prediction based on the characteristics observed from the person primarily through form and mood. If the form is based on observation of facial features, limbs, moles and differences with features of appearance, color, number, type, position then the mood is based on the good or bad to guess the good or bad news. In the VMANP, this type of forecast is mainly used by writers to describe men and saints, emperors rather than women, ordinary people. However, the female characters are described from the point of view of physiognomy, through which we see their future.

2.2.1.6. Yijing, The destiny path

Yijing: It is one of the most complicated types of forecasts, the forecasters are all knowledgeable such as Buddhist monks and Confucianists. The contents of predictions are often focused on the community or personal events of celebrities.

The destiny path method is built on the theory of yin and yang, five elements, "can chi". Due to the character of the future view based on the date of birth of each individual (based on hour, day, month by lunar calendar) to explain the happenings in human life. This type of divination is less used by middle-class writers in artifacts. The destiny path method in the VMANP is mainly about fate, personal destiny, with events of personal nature such as wealth, reputation, marriage

2.2.1.7. Feng shui, "trach cat"

According to the feng shui theory, the shape, wind direction, flow around the house or grave, can bring relief, blessing for people who live in or being buried, beside that it shows the way to see the house, grave. In the Vietnamese Middle Age narrative prose, the feng shui prediction foretold the flourishing of dynasties. Besides, the feng shui forecast also mentions a lot of about the achievements and blessings of individuals, especially about the examinations, the school.

The method finding the good time-to-use is called sandblasting. Any form of fortune telling, predicting the ultimate goal is to help people make the right guess, tell people what to do or not, can do or not, do good or bad. However, it does not tell you what time to do, which direction is beneficial. "Trach cat" will solve this problem for humans, providing us with a good day and time to help us succeed.

2.2.1.8. "Thai At", "Luc Nham", "Don Giap"

These three methods are often used in battle, based on the illusion, the rotation of the yin-yang and the five-element which is inscriptions of the age, date, direction to guess the good sign and bad sign in order to win. "Thai At",

"Luc Nham", "Don Giap" are mainly used by writers in works such as "NTCNDC", "VLXT", "Vietnam ki phung su luc" to investigate the war.

2.2.2. Classify the content, topic, forecast

2.2.2.1. *What are the predictions for personal fate*

In the Vietnamese Middle Age Narrative prose, the content of the disease is forecasted at the time the person is not sick, or when the character is in the disease want to know how good healing results should come to the forecast. Predictions of illness often go with explaining the cause of the disease, how to cure the disease, or even in the predictions of the disease. Life expectancy, birth and death: With the prediction of disease content, there is often a prediction about life expectancy, the duration of human life in the world. The life expectancy that usually appears in the motif of Death dies beneath the grave, is raised to life and extended as a reward. Accompanying with the disease, premature is the content of the projection of mortality. Predictably, birth can occur at the time the mother is born. Most of the predictions given by writers before and at the time of the character's birth are predicted to reveal the future.

In the ancient conception of his father, the predestined relationship, marriage is the predestined predestined predestined, arranged by heaven. Predictions of karmic descent reflect the notion that the present encounter is due to inherited indebtedness from past lives.

Predictions in the Vietnamese Middle Age narrative prose the riches of the characters are often interpreted in the feng shui point of view. Wealth is also determined by heaven: the future, the succession of the officials are often announced by the gods Mothers still pregnant, at birth, still tu tu, from the time of the completion of the gold list not finished) with the titles they gained later such as "Tham Hoa", "Thuong Thu", "Trang Nguyen".

2.2.2.2. *The contents of the forecast for the community, the country*

Fighting the enemy (Conquest, fight foreign invaders): The content of the forecast revolved around the main content such as the time of invaders, the enemy lost, the hero appeared the enemy, the action of the enemy, the consequences, the aids to win. To create customer. The authors do not use the forecasters as the Vietnamese land gods, but let the characters on the enemy side come up from the oracle analysis.

Politics, current affairs: One of the contents of the community forecast is a matter of politics. The events of the court: the abuse of power, examinations, the use of people, applications, famine, robbery... are predicted. The imperial-king, the descent of the clan, the dynasty. Especially, through feng shui stories with the appearance of Cao Bien, the middle authors want to confirm the long-term of Vietnamese country.

Conclusion of Chapter 2

In this Chapter, the thesis presents the central premise of culture, history, society and literature as the basis for the development of forecasts in culture and literature. The classification of forecasts in the form and type of forecasts provides a horizontal view, which helps us to see the forecasting system in the VMANP includes: prophecy, contact with the supernatural world, omen, dreaming, physiognomy, Yijing, Feng shui, "trach cat", "Thai At", "Luc Nham", "Don Giap" to have a general overview of the specific and common characteristics of divination methods at the same time. In addition, the division of forecasts into major thematic groups based on individual and community forecasts provides a vertically integrated view which has the effect of threading problems into which the forecast is directed.

Chapter 3

VALUES CONTENT OF THOUGHT OF THE DIVINATION IN VIETNAMESE MIDDLE AGE NARRATIVE PROSE

3.1. Forecasts reflect the reality of medieval society

3.1.1. People's lives, exams, politics

Survey of divination, turn down, peeling under the mysterious layers of bold language. Legendary is the life of people under feudalism. Examination, studying for exam, attend an examination, and the schoolwork in the XVII century are reflected in a clear way associated with the mode of forecast through feng shui. In the poetics of the character of the saint, the king is the use of feng shui motifs to explain the character's high passability (to enhance the character's cosmic origins). But in many stories, the opposite is true because many characters without any qualities deserve the essence of the universe, heaven and earth apart from random luck or cheating. Displaying the true reality of the morality and dignity of the students was also expressed by the writers in modes of divination as a dream, contact with the supernatural world. The status of morals related to evil, decadent such as embezzlement, work inconsistency, justification, filial piety... also expressed much through divination.

3.1.2. Spirit power and kingship

In the early beginning, humans dealt with divination information passively, then along with the development of religion, kingship, the struggle for power of political groups, clans, to consolidate the strengths of the leaders and counselors have enabled to be flexible, proactive, even manipulating, producing and explaining forecasts to strengthen the interests themselves and their

organizations. This phenomenon appeared quite popular in royal dynasties and was recorded and reflected in historical and literary works by historians and writers, especially in the VMNP. First of all, one of the central issues of work in general and modes of forecasting in particular, written in the light of Confucianism, is the spread of the idea of the divine. Second, explanations of predictive phenomena often hide the ideals, emotions, needs, beliefs and worldviews of the ruling class (seeing the sign of prosperity, the time of prosperity). Third, generate forecasts. The tactics set many strategies to win, one of which is directly and indirectly related to forecasting. Using prediction to convince the heart reveals the high political art of contemporary contemporaries. But there are more cases where the climax is not to stop, but to predict or forecast for different purposes. Fourth, forecasting - using the theocracy in the selection strategy and the binding and, using the people of the dominant class. Not only rely on the thought of heaven, to rule over the people, to maintain the rule, the king plans to tie the surface to make them absolutely loyal, not replace the use of swear is based on on the events to be forecasted. Fifth, forecast - epiphany - ordination. In the interaction with the gods, standing on the kingly position, the king conferment for the deity is to show his power as the masters of all things, even the gods on the land of the king are subject to the rule of the king, but the conferment for the deity is also the purpose of asking God help the king fight the enemy. The conferment on the one hand express the pride of national history but on the other hand, it is also a way to consolidate kingship, especially in the Ly, Tran.

3.2. Forecasts reflect medieval moral thought

3.2.1 Virtuel - happiness

The original Vietnamese concept of happiness - virtue: warmth of life is a very special feature in our culture. Happiness and Virtue are two different categories: Happiness is what we are enjoying, Virtue is the good we are doing to be blessed in the future.

The Vietnamese attach special importance to "Blessed Mother" (the children inherit the good, the good luck from the mother, the way of living in behavior, the model, the way of education of the mother out).

"Blessed Mother" is highly appreciated by the Vietnamese. The concept of virtue is expressed in many aspects, typical of Filial piety: it is one of the original manifestations of virtue. Old examples of fondness to always be praised, promoted into lessons to promote ethics, religion. One more Virtue's revelation is honest, not greedy and do good. High self-esteem so often associated with happiness (the reporter). The message is usually received through life expectancy. They themselves and their descendants are glorified, wealthy, enrolled. Thus, Vietnamese people use virtue to explain the successes of human life.

3.2.2. Virtue – a narrow view on a cultural figure: the emperor

The meaning of the emperor appears in the divination focusing on the following key issues: First, in the ancient perception, the emperor is the chosen man to govern the world and must be a virtuous person. Second, on discussing the meaning of virtue, an emperor who wants to preserve the fate must have virtues (piety, humanity, wisdom and respect) and most importantly, to have love for every living creature. Third, regarding the concept of virtue, there is a related term "wu-wei" (non-action or non-doing) politics. Fourth, virtue has an important communicative function, reflected by means of divination. The imperial love to beings touches the heavenly god (đế đúc đồng thiên) and god will give blessings. But when the emperor is unrighteous and immoral, heaven will blame by giving unlucky coincidences. The Almighty blesses the virtuous and sows the disaster to the unrighteous.

3.3. Divination bearing indigenous colors

We use the local character here to attribute the region, region of the figure appear in divination. Studying of historical, cultural and survey data in the VMANP, we see that, the forecast system of Viet Nam is mostly absorbed from China. However, within that divination frame, if the reader penetrates deep into the text can still recognize the local imprints, colors, local characteristics of the divination.

3.3.1. Plant systems appear in divination

It is not by chance that an image appears in an art document. The author's use of language, in addition to expressing the tendency, the creative personality is influenced by other factors, especially the cultural factor. Thus, plant images such as sugarcane, wet- rice, rice, banana, maple, mulberry, bamboo, betel tree, etc. appears in divination that indigenous markings reflect on literary works.

3.3.2. The animal system appears in divination

Vietnamese people not only worship animals bearing symbolic meaning such as dragon, bird ... but also care about the ordinary animals or daily appear in their daily life such as buffalo, chicken, dog, cat, mallard... Perhaps, with farmer attached to the field, transplanted, these animals are considered close friends so it also becomes the object to be observed for analysis and forecast. So, just looking at the surface, we only see the "identity" of China, but if we look closely under the "iceberg" with the form, the borrowing pattern is the system of forecast bold indigenous culture, evident through the images of plants and animals. This phenomenon reflects the mapping of indigenous culture into literary life. The creation of writer not only imprinted his own personality, but also influenced from history, culture and living environment. The predictions appearing in the VMANP are sometimes just "narrative fragments." But if we combine them into systems, recognizing them in a general way, we will see the depth and weight of

the medium culture. Forecasting is not just a matter of reflecting the beliefs of the ancient people on the pre-determined future that it is actually a knowledge and power discourse.

Conclusion of Chapter 3

In this chapter we have focused on analyzing the ideological and cultural value of forecasting in the VMANP. The important content is reflected in the reality of medieval society focusing on the life of the people under the feudal, the real face of the examination regime, politics and relationship between prediction (spirit power and kingship). The concept of medieval theology was developed by the thesis, from a broad perspective: Virtuel - happiness in the concept of Vietnamese and narrow view. Virtue – a narrow view on a cultural figure: the emperor. The last part of this chapter is to point out, clarify the expression, imprint, color of indigenous culture expressed through the system of animals and plants appear in divination.

Chapter 4

FORM OF EXPRESSIONS AND ARTISTIC VALUE OF DIVINATION IN VIETNAMESE MIDDLE-AGE NARRATIVE PROSE

4.1. Art of expressing divination through character depiction in the narrative prose

4.1.1. Type of figures

4.1.1.1. Figures with divination functions

Figures with divination functions are the characters having function of or role of divinating or predicting the future of a number of individuals, the community. This group consists of three subgroups: magical characters, brokerage predators who connect virtual and real world, and human characters. Each one has its distinct characteristics such as where they come from, ability, its interaction with other characters, role in the work... simultaneously between them there are also have common characteristics.

Group 1: Magical character is the character of the metaphysical world associated with imagination and belief in spirituality. The magical character is therefore a surreal, mystical, exotic character, one of which is the ability to see the future ahead. In the VMANP, in term of origin, the magical characters with predictive function can be divided into two main groups: the origin of which is

completely independent of the human and origin relating to the human (deity has origin of people bare). For the first group, the supernatural character has a supernatural origin, completely unrelated to humans. The appearance of the divine, the divine belongs to all the rich and diverse realms, showing the influence and influence of religion and belief in the conception of the world, the universe and the divine. For the second group, the divine group of past origins comes from earthly people for various reasons, both active and passive, who participate in the supernatural realm. The origin of the gods, or sometimes originated as historical figures who have merit with the nation; there are also those who lived in the world as examples of the virtue, the deity that was deified.

Group 2: Brokerage predator, connecting real and fantastic worlds is a group of characters with function of connecting fantastic and real worlds. Thanks to the process of training or special spiritual ability they are capable of absorbing messages from the divine world, they can even be connected with the supernatural. They do not belong to a certain realm, do not belong to the realm of humanity because they have special abilities, other people's natural tendencies; It does not belong to the supernatural as there are many mundane relationships that may not have reached the level of cultivation to transfer to another realm, or there may be other reasons. In the VMANP, the bulk of the agent does not belong to the main character or the central character. The presence of this character takes the function of clearing, responding, and explaining the mysteries of life that ordinary people can not grasp. Or, perhaps, they came up with the task of transmitting a message to alert the human person, helping them adjust their behavior to a better end, avoiding a tarnishing of the money (already foretold).) if you keep going the old way. The appearance of the mediocre specimen shows that the average person has faith in the metaphysical world but is so vague about the world that they need an intermediary to clear the distance between them, the real world with fantastic world.

Group 3: Human characters include two groups: character having ability to divinate and divination function; the character not having ability to divinate but has divination function. Divination characters and Divination functions include: professional masters, court officials and other groups. Their distinction is based on the status and social position; purpose; the extent and influence of characters on individuals and communities; the fate of the character. As for the group of characters who do not have ability to divinate but having divination function, they usually do not play the role of the main character or the central character in the work, but rather play the role of a minor character's life, other characters fate.

The role of this group of characters is to reveal some of the issues related to the protagonist.

4.1.1.2. Divinized characters

Divinized characters are characters who receive divination about the futures from the predictor, who are often the main characters in the story. The predicted characters are mainly divided into two sub-groups: the elites (the emperor, the sergeant, the sergeant, the monk) and the ordinary people.

The group of elites often have the following types of divination: dreaming (signal of their birth through his mother's dream of being given treasures, animals, quarter, or images of heaven and earth, the universe ...); face reading (signaling their famous later life through genitals, voice, through strange signs appearing, their birth or coming to the throne, feng shui signaling, personal interpretation, contact with the supernatural world to predict the important events in their lives ...). The predictions focus on promoting the universe's origin (through motifs of feng shui, motifs of fathers of other species, through generations of talented generals ...), praising their talents and extraordinary qualities (through unusual gas reveals talents and political orientation, through behavior ...), about the character's inspiration after death.

Ordinary persons: They are not kings, gentlemen, meditators, but usually in the class of merchants, Confucianists, farmers ... This type of character is developed with different poetic elements, quite different from that of the celebrities. To describe the ordinary persons, middle-aged authors often used realistic poetry, describing them in events associated with daily life, with the fulfillment of mundane instincts, revealing all the points. Optimistic, even the most unkind, is shown by the fact that middle-class authors choose predisposing motifs related to material such as accommodation, money, and clothing.

4.1.2. Attribution of the divination to methods, techniques of character building

4.1.2.1. Fantastification of origin, behavior and death of the characters

Extraordinary origin is one of the signs predicting the birth of the elites. On the strange birth of the character, there are remarkable motifs such as: strange marriage of another species (between earthly mother and father of animal origin or god); strange birth associated with the miracles from nature (moon, stars, clouds, animals, plants ...); the appearance of fragrance, light ... the time of birth; the strange dream of the father or mother to know the origin of the child they gave birth; expressions, quotations, reincarnation (character is another life of god). Strange appearances reveal the extraordinary origin of the character, predicting

their later abilities. The unusual behavior of the character is built with virtualization pen, including the important contribution of divination methods as a dream, contact with the world of supernatural. They are connected to magical characters, who use the magical energies of the divine treasure to have extraordinary powers. Fantastical death and after the death of the character: Predictable characters of their death as the departure of temporary life to enter the virtual world, eternal.

4.1.2.2. Creation of characters' portrait

In the VMANP, the authors often used the art of face reading in developing the elites. The typical characteristic of Vietnamese middle-class literature is that it is a symbolic, symbolic, non-specific description of the individual character, space and time that always borrow symbols, The formula is available for description. In the character portraits, writers have applied the formula plants, Chinese imperialism to build the emperor. Portrait of the king and other characters in the VMANP is also built through the formation, bones, mole, skin, air

4.1.2.3. Confirmation of characters' information

The attribution of divination to character building is not only in fantasization of the origin, behavior and characters's death, sculpture of characters' portraits, but also in confirmation of information about the character. Confidence builds credibility on the facts being told. To carry out the above task, authors have used some of the following forecasting methods: Co-divination (for multiple characters to see a divination); Repeat the divination (a divination is repeated, repeated several times before it happens); Combination of several divinations (more predictive information is released sequentially predicting character fate); Divination (multiple divinating types appear together to inform the future of the character).

4.2. Art of expressing divination through the construction of space, time in narrative prose

4.2.1. Types and characters of space – divination time

4.2.1.1. Space - time from the context of divination

Space – time where the divination appears are typical types of space - time, typically occurring more divination than other normal space - time (divination also appears, but rarely and sparse). Space where divination often occurred as sacred space (including natural space like water, artificial space such as temple, temple, am, shop, mausoleum ...). Estimated time is usually at night; time, urgent situation

4.2.1.2. Space - time from character type

Subject to the type of character, there are different types of spaces. Aerospace, historical time associated with the holy person, military death; living space, biography time, individuals are often associated with ordinary people.

4.2.2. Artistic depiction of space-time divination

4.2.2.1. Repeating, prolonging the time

Prolongation of the divination time: The time in divination can be just a moment of time or longer time. Divination may only appear in a moment associated with an information but may also appear in several periods of time with information or circumstances having a change. Divination details described by the authors are characterized by a prolonged duration of events, which can last from day to night, days, weeks, months have the effect of creating attention, the belief in the forecast is real.

4.2.2.2. Fantastification and realization of space

In order to fantasize the real space, the authors developed artful details which divinates the presence of magic, magic, spell interaction, affecting people in real space. In contrast, in order to realize fantastic space, authors often leave the divinated space in the fantastic world to be revisited in the real world, there is a correspondence between two real-world spaces; For the images of the fantastic world appear in the real world as evidence, evidence of the existence of the fantastic world; Some of the characters in the fantasy world are of earthly origin, many of them are famous historical figures; Characters in the fantasy space, but the elves still carry the characteristics of the bare; fantastic space is depicted as the projection image of real space, taking real space as the original model ...

4.2.3. Role of divination in developing art space-time

Divination involves in thinking and technique of spatial structure, time in VMANP. Thanks to that, the space of realism reflects the expansion of real space and contributes to the technique of creating arrays, moving, and moving space. In addition, the role of extremely important and powerful of the forecast is the description of time, the word itself "forecast" contains the meaning of the future time in it. Divination of time not yet occurring at the time of the projection; projections of the future versus the present time associated with the apostrophe technique; On the other hand, it is predicted that there is a reversed state, that is, at the time of the event and returning to the past for signs that have occurred, foretelling the occurrence of the present. The press is associated with technique, narration.

4.3. Art of expressing divination through languages in the narrative prose

4.3.1. Characteristics, and formulas of divination language

Characteristics, formulas of divination language, according to our survey, are often based on four factors: color, fragrance, state of the line, comparison image. In special cases such as the display of genie, all four elements are used by the writer, but usually only two or more of these elements appear.

4.3.1.1. Divination formulas, signs of good results

1. Regarding the color: green, red, white, five colors. 2. Regarding aroma: aroma is good. 3. Regarding forms: in the description of the divination, if the elements, details are intact, cool, full, rectangular, smooth, balanced, harmonious, appear true, location.... It is the omen of good signs. 4. On the name and comparative elements: meaning sandy, comparable with the animal (dragon, phoenix, turtle), nature objects bearing precious, noble (lotus ...).

4.3.1.2. Divination formulas, signs of bad results

1. Regarding color: black, dark shadow, gray hair appears in the forecast ominously. 2. Odor: Stinky and often reminds us of the impurity of garbage, corpses 3. Regarding forms: broken, bleeding, bleeding, falling, falling, peanuts, brakes are considered taboos: loss, shortage, great grandmother, especially the latter involved future. 4. The name and element comparable with animals, natural things which are not noble. In the attachments to the star (associated with the descent into the human world), even the name of the star is enough for us to anticipate bad lucks: Thien Cau, Nguyệt, Tu gas, Đại sát ...

4.3.2. Art value and efficiency of the divination language

4.3.2.1. Specialized divination language enriches middle-age literary language

In art creation in general, literary creation in particular, artists often have boardly and flexibly made use of knowledge of other arts to create the portrait. In VMANP, writers use specialized language classes of mystic disciplines such as Feng Shui, Numismatics, Yijing...). The specialized language class is sometimes used by writers, dense, well-portrayed, but sometimes transient. The use of the language shows that the author is not only good poetry but also very knowledgeable, knowledgeable in other fields. The use of this type of language contributes to the richness of literature in general and of literature in particular.

4.3.2.2. Codification of divination language creates the hidden, ambiguous, mysterious of divination information

The codification of the divination language normally leads to the situation that information, the outcome of the divination is often unpredictable, concealed,

hidden, unrecognized, universal, (unless otherwise be decrypted). This language of divination is clearly shown in the followings: Usually appears in the form of Han characters in the form of verses, poems: meaning, the solution is not always easy to read. To win the prize, both knowledge and knowledge about culture, society, politics and forecasting (Yin and yang, techniques, ...).

Conclusion of Chapter 4

In this chapter, the dissertation examines the form of expression, the artistic value of the divination. In terms of character, the thesis classified and analyzed the characteristics of the predictive character: the character bearing the predictive function and the character receiving the prediction. Predictions involved in character creation are evident through fantastication of origin, behavior and death of the characters, creation of characters' portrait, confirmation of characters' information. In terms of space - time of forecasting art, we have classified, analyzed types, expressions, characteristics, stylistics of each type of space - time forecast, associated with the background and character appearance. The predictive power of the divination is expressed in the predictive language. Characteristics, the general formulas of the predictive language are based on the colors, scents, states and factors being compared, however, they differ in their expression in the formula of the good or the bad omens. The appearance of the forecasting language not only enrich the VMANP language but also create a mysterious ambiguity that increases the attractiveness of forecasting information.

CONCLUSION

1. Divination is a popular activity in the cultures to avoid the unexpected events developed from the early middle-age, and some forms of divination are still in use today. The diversity of cultures is one of the causes for the numerosity, vibrancy and complexity of the divination. The development path of divination is the path of development of the thinkings of human from passiveness to proactiveness, topartly escape from the dependence on nature. The divination have come from life into literature as a material conforming the content and the art form of literary works. In Vietnamese literature, divination appears in 245 works/ 738 works surveyed (accounting for 33.19%), even, many

of which have repeated appearances or combinations of various divination methods which is noticeable and becomes a matter of concern.

2. By looking at the divination of the world, put in the comparison of the West and the East, can see in terms of the system, divination of the world is similar in type (based on signs available, based on supernatural contact, based on artificial methods). However, due to the influence of culture where each place has different expression and interpretation. In Vietnam, the forecast was born very early with varied in type and methods. The Vietnamese forecast system is basically derived from the Chinese forecasting tradition. However, in the process of receiving, Vietnamese people also have certain changes to fit, compatible with our culture. At the same time, the Vietnamese also created their own forms of forecasting, which is typical and most famous is "Boi Kieu".

3. The divination methods that appear in the VMANP are not a random phenomenon but rather a result and a manifestation on the surface of the iceberg of many objective and subjective factors, of endogenous and exogenous phenomena, namely the cultural and social preconditions of the middle-age period, the national folklore traditions, the influence of Chinese literature, and the characters of the middle-age literature itself.

4. In terms of content, the divination methods have contributed to the reflecting of the people's lives, examination regime and the relationship between the theocracy and the kingship. The second aspect of the VMANP is the concept of morality, which focuses on the concept of the virtue of the Vietnamese people. The king's ethics was also mentioned by writers through the divination methods. Good ethics is manifested through the system of good omens, and poor ethics is manifested through bad omens. The value of the content and culture of the forecast is also reflected in the indigenous mark, which is clearly symbolized by symbols of the animal and plant systems that appear in divination.

5. The divination of VMANP not only engages in content but also contributes to the formation of text on key aspects such as character, space - time art and language. In terms of character, we have classified and analyzed the characteristics of the predictive character: the character bearing the predictive function (including: virtual characters, characters that connect real and virtual worlds and human characters), and predictable characters (including saints, military men and ordinary characters). Divinations have been involved in the character creation process evident through character building (characterization virtualization, action of the character, death of the character) through character

building confirming of character information via duplicating, connecting, combining multiple forecasts. About art space - time forecast, in terms of type of space - time characteristic, the background appears predicted, rivers, temples, temples, am, shrines are typical space and night time and unusual time is the typical time. According to the predicted character, space and history time associated with the holy, honorary, living space and time associated with normal people. When describing forecasting space - time, the authors use repetition, extending in the description of time, space virtual reality and virtual virtualization in in describing space. Forecasting plays an important role in the construction of art space - time, it shows in the movement of space and stretches the time. The artistic mark of the forecast is left in the language. Characteristics, general formulas of predictive language based on color, scent, state and composition are compared, however, they differ in their expression in the formula of the good or the bad omens. The appearance of the language class forecast not only enriched, richly added VMANP language but also created a mysterious ambiguity that increases the attractiveness of forecasting information.

6. Yijing begins with two hexagrams are "Can" and "Khon", the root of the universe, in the middle with two hexagrams are "Ham" and "Hang" (meaning of the moral of the couple), is the root of society and ends with two hexagrams are "Ki te" and "Vi te" (meaning that things have already finished but still not finished). The arrangement also reflects the smooth flow of the sky and the people go on forever without end. During the realization of the project, we found that many related issues rest unresolved or have not been addressed, such as the divination methods in each stage of middle-age narrative prose, the comparison of the divination methods in the VMANP with Chinese, Japanese and Korean narrative prose, the comparison of the divination methods in the VMANP with narrative rhymes...However, to us, that shortage is a charming call for many issues that we hope to be able to address in the next research, such as the transformation of divination from folklores to modern literature; forecasting semiotics or specific studies on divination from the perspective of culture and psychoanalysis... Therefore, this thesis can be considered as a premise, "Prediction" for specialized research on forecasting in the near future.

LIST OF PUBLICATIONS

A. Scientific articles

1. Tran Thi Thanh Nhi (2010), "Dreams and exploring journeys," *Journal of Science and Education*, Hue University of Education, No. 03 (15), p. 121-129.
2. Tran Thi Thanh Nhi (2010), "Motif of dreams in Vietnamese middle-class narrative prose and the reflection of religious beliefs of naturalism," *Proceedings of the scientific workshop on studying and teaching language in contemporary context*, pp. 133-143
3. Tran Thi Thanh Nhi (2012), "Dreams in Middle-aged Vietnamese Narratives Prose and Relations with Spiritual Cultural Elements", *Proceedings of the 2nd Scientific Seminar for Young Cadres at National Teachers College*, Hue University Publishing House, pp. 401-413
4. Tran Thi Thanh Nhi (2013), "On surveying sexual symbols associated with dreams in Vietnamese middle-aged prose", *Journal of Science*, Ho Chi Minh City University of Pedagogy, No.49(83),8-2013, pp.109-115
5. Tran Thi Thanh Nhi (2014), "Space in Literature Affected by Mother Goddess Religion (Surveys in Folklore and Medieval Literature)," *Journal of Science*, Hue University, vol. 93, No. 5, July, pp. 229-237
6. Tran Thi Thanh Nhi (2014), "Investigating some characteristics of Mother Goddess Religion in *chầu văn*", *Journal of Science and Education*, Hue College of Education, No. 4, pp. 40-47
7. Tran Thi Thanh Nhi (2015), "The Cao Bien character in Vietnamese literature from the perspective of feng shui culture", *Proceedings of the 5th National Pedagogic University Scientific Workshop*, Vietnam Education Publishing House, pp. 205-215
8. Tran Thi Thanh Nhi (2016), "Imprint of feng shui in Vietnamese middle-age narrative prose", *Journal of Science*, Capital University, No. 9, 10/2016, p. 51-61
9. "Tran Thi Thanh Nhi (2016), "Symbolic characteristics of omen in Vietnamese middle-age prose", *Sign system studies - From theory to application in research and teaching language (Proceedings of national scientific seminars)*, Vietnam Education Publisher, pp. 317-325
10. Tran Thi Thanh Nhi (2017), "Classification and Characteristics of Divination Methods in Vietnamese Middle-Age Narrative Prose," *Journal of Literary Studies*, March Issue, p. 57-67
11. Tran Thi Thanh Nhi (2017), "Divination methods in Vietnamese middle-age narrative prose – a view on the role of strengthening kingship", in *Literary Research and Teaching in the context of education reform (National Workshop proceedings)*, Hue University Publishing House, p. 291-301
12. Tran Thi Thanh Nhi (2017), "Feng shui master character in Vietnamese middle-age narrative prose", *Journal of Social Sciences and Humanities*, Hue University, May 5, p. 5-19
13. Tran Thi Thanh Nhi (2017), "On surveying time elements in association with divination methods in Vietnamese middle-age narrative prose", *Scientific of Journal*, Thu do University, Issue 2, pp. 70-80

14. Tran Thi Thanh Nhi (2017), "Characters in Vietnamese middle-age narrative prose from the physiognomic points of view," *Journal of Science*, Hanoi National University of Education, February Issue, p. 34-41.
15. Tran Thi Thanh Nhi (2017), "Magic and Incantation in Divination Methods through Cultural Lens (in Vietnamese middle-age narrative prose)", *Journal of Sciences*, Ho Chi Minh City University of Pedagogy, Vol. 14, No. 5 (2017), 13:19, p. 29-41
16. Tran Thi Thanh Nhi (2017), "Traits of nature worship in divination (A Survey of Vietnamese Medieval Narrative Prose)", *Journal of Sciences and Technology*, Hue university of sciences, Vol 9, No 2, (06), p.
17. Tran Thi Thanh Nhi (2017), "Some typical contents of divination methods in Vietnamese middle-age narrative prose", *PhD Workshop proceedings*, Hanoi National University of Education, p. 98-107.
18. Tran Thi Thanh Nhi (2017), "The Theoretical cultural foundation of warning signs in Vietnamese medieval narrativeprose: a survey", *Journal of Sciences*, Hanoi National University of Education, May Issue, p. 65-73.
19. Tran Thi Thanh Nhi (2017), "Research foreseeingphenomenon through communicating with the supernatural world in the "strange" (Study the case ofnarrative prose in Vietnamese Middle - age Literature)", *Journal of Science and Education*, Hue College of Education - Hue University, Vol 03(43), p. 34-44.
20. Tran Thi Thanh Nhi (2017), "Good signs and bad signs in methods of foreseeing from a cultural perspective (Survey in Vietnamese middle -age narrative literature)", *Journal of Science and Society of the central region*, Vol 3(47), p. 64-73.
21. Tran Thi Thanh Nhi (2017), "Ethics of the King in the methods of divination (a survery on Vietnamese middle-age narrative prose)", *Scientific Journal of Sai Gon university*, No 33(58), October Issue, p. 133-143.
22. Tran Thi Thanh Nhi (2017), "Divination through plants and animals in Vietnamese middle-age narrative prose from ecocriticism", *Internation Conference Proceedings: Ecocriticism Local and global voices*, Social sciences Publishing house, Ha Noi, p. 469-493.

B. SCIENTIFIC RESEARCH

23. Tran Thi Thanh Nhi (2013), *Characteristics of Vietnamese literary works influencing by Mother Goddess Religion (from the seventeenth to the nineteenth century)*, scientific research at the university level, submitted in December 2014, code number T.13-XH-04.
24. Tran Thi Thanh Nhi (2015), *Divination methods in Vietnamese middle-age narrative prose from a cultural perspective*, University-level scientific research, summited in December 21, 2016, code number T.16-XH-05.